

A woman with long blonde hair, wearing a black blazer, black trousers, and black wedge boots, stands in profile in a museum hallway. She is looking towards a large, ornate wooden display case on the right. The hallway has a patterned carpet and a framed picture on the wall to the left.

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG

2012

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG
ANNUAL REPORT

2012

Handwritten text on a small, rectangular piece of paper, possibly a letter or a note, with several lines of cursive script.

TEYLER'S MUSEUM is genoemd naar Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een rijke Haarlemse zijdefabrikant en bankier. Levend in de tijd van de Verlichting had hij grote belangstelling voor kunst en wetenschap omdat zij de samenleving verrijken. In zijn testament bepaalde hij dat zijn vermogen moest worden ondergebracht in een stichting die zijn idealen zou voortzetten.

De Ovale Zaal van Teylers Museum opende in 1784 haar deuren voor het publiek als kennisinstituut voor eigentijdse kunst en wetenschap. Uitzonderlijk was dat Teylers gesticht werd door en voor burgers zonder bemoeienis van Kerk of Staat in een stad zonder universiteit.

Experimenten met instrumenten en onderzoek naar fossielen en gesteenten, speciaal aangekocht voor dit doel, waren de basis voor het opdoen van nieuwe kennis. Door het geven van demonstraties en lezingen werd de opgedane kennis verspreid in binnen- en buitenland. De eigentijdse kunst werd gestimuleerd met het aankopen van tekeningen en schilderijen van levende kunstenaars en werk van de beroemdste oude meesters.

In de loop van de 19de en 20ste eeuw werden telkens nieuwe ruimtes aan de Ovale Zaal toegevoegd voor alle activiteiten en om de toenemende collecties te bergen. Tegelijk werden de bestaande en ingerichte zalen niet veranderd. Voor hedendaagse bezoekers is het alsof zij terug in de tijd stappen.

In Teylers Museum zijn de grote idealen van de Verlichting op zo'n uitzonderlijk authentieke wijze bewaard gebleven, dat Nederland het monumentale gebouwencomplex op de Voorlopige Lijst Werelderfgoed van UNESCO heeft geplaatst.

Teylers Museum is named after Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) a rich Haarlem silk maker and banker. As a true exponent of the Enlightenment, he was greatly interested in the power of the arts and sciences to enrich society. In his Will, he laid down that his wealth should be invested in a foundation that would promote his ideals.

In 1784, the Oval Room of Teylers Museum opened to the public as a knowledge institute for contemporary art and science. Quite exceptionally, Teylers was founded by and for the inhabitants of Haarlem, a town without a university. There was no involvement by Church or State.

The basis for establishing new knowledge was provided by experiments with instruments and by research on fossils and minerals purchased specially for the purpose. In demonstrations and lectures, the knowledge this generated was disseminated at home and abroad. Contemporary art was stimulated through purchases not only of drawings and paintings by living artists, but also of work by the most celebrated old masters.

To house the growing collections and to accommodate all the museum's activities, new galleries were added to the Oval Room during the nineteenth and twentieth centuries. But no changes were made to the existing rooms or their fittings. For modern visitors, it is like stepping back in time.

In Teylers Museum, the great ideals of the Enlightenment have been preserved with such authenticity that the Netherlands has placed this historic complex of buildings on the Tentative UNESCO World Heritage List.

Inhoudsopgave

	Introductie
9	Missie
9	Mission
10	Subsidiënten en begunstigers 2012
12	Woord vooraf
18	Foreword
	<i>Jessica Durlacher</i>
24	Kunst en techniek, techniek en kunst
30	Art and Technology, Technology and Art
	Publiek
41	Tentoonstellingen
48	Bezoekcijfers
50	Bezoekers educatie en publieksactiviteiten
51	Educatie in 2012: een gezonde groei
53	Digitale bezoekers Teylers Museum
54	2012 in beeld
	Financieel verslag
67	Verslag van de Raad van Toezicht
68	Toelichting op de jaarrekening 2012
69	Financieel overzicht
	Bijlagen
71	Aanwinsten
74	Bruiklenen
76	Stichtingen
79	Lezingen en presentaties i.s.m. Teylers Museum
80	Personeel
84	Externe activiteiten en publicaties
88	Colofon

Introductie

Missie

Teylers Museum wil conform de idealen uit de Verlichting dienstbaar zijn aan de samenleving door mensen aan te moedigen zélf de wereld te ontdekken en plezier te beleven aan kunst en wetenschap.

Daartoe wil het museum het publiek prikkelen een bezoek te brengen aan het best bewaard gebleven openbare kennisinstituut voor kunst en wetenschap uit de 18de eeuw ter wereld.

In het monumentale pand zijn de inrichting en de presentatie van voorwerpen gericht op historische beleving en op kennisoverdracht.

Mission

In perpetuation of the ideals of the Enlightenment, Teylers Museum wishes to serve society by stimulating people to discover the world for themselves and to find pleasure in art and science.

To do so, the museum wishes to encourage the public to visit what is the world's best-preserved eighteenth-century public knowledge institute for the arts and sciences.

The fittings and presentation of objects in the historic buildings are designed to provide a historically accurate experience, and also to transfer knowledge.

Subsidiënten en begunstigers 2012

SUBSIDIËNTEN

Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

BEGUNSTIGERS

Teylers Stichting
Stichting Vrienden van Teylers Museum
Teylers Museum Fonds / De Sterren-
wachtleden
American Friends of Teylers Museum

Ten behoeve van het Fundatiehuis

BankGiro Loterij
F.W.A. Beelaerts van Blokland (legaat)
K. van der Lee
Stichting Monumentenbehoud Haarlem
Stichting TBI Fundatie
Bijdragen van particulieren of instellingen
die anoniem wensen te blijven

Ten behoeve van de restauratie van de Eerste en Tweede Schilderijenzaal

ABN AMRO
AEGON NV
APG
BankGiro Loterij
IMC
ING
Parcom Capital
PON
Rabobank
UPC Business
Stichting Teylers Museum Fonds
Stichting Vrienden van Teylers Museum

Ten behoeve van de tentoonstellingen

AON
BankGiro Loterij
Gemeente Haarlem
Mondriaan Fonds
Prins Bernhard Cultuurfonds
SNS Reaal Fonds
Stichting Zabawas
Turing Foundation
VSBfonds

Ten behoeve van de collecties

BankGiro Loterij
Brook Foundation
M. de Clercq
T.B. Hagendoorn
Livingstone gallery
W. Mantje-Hollanders
J. Marcus
R. Maulwurf
Mondriaan Fonds
De heer en mevrouw Mosler-Reiss
Vereniging Rembrandt
W. Roelants
Ph. Rümke
K. Schaafsma
I. van der Scheer
R.W. Scheller
A. Staden
G.L.B. van Swieten
J. van der Veen
J.C. Vlotman
De heer en mevrouw van Vrede-
van der Hoeven
Stichting Vrienden van Teylers Museum
C. de Wit-In 't Veld
J.C. Zadoks

Ten behoeve van de restauratie van de Mont Blanc maquette

Brook Foundation
Vele particulieren, fondsen
en bedrijven

Hiernaast ontving het museum ook
schenkingen van particulieren en instel-
lingen die liever anoniem willen blijven.
Het museum eert alle schenkers graag
op deze wijze.

Woord vooraf

IN 2012 ONTVING Teylers Museum het recordaantal van 147.500 bezoekers. Nog nooit eerder zijn er zoveel mensen in één jaar verwelkomd in het gebouw. Zij kwamen kijken naar de tentoonstellingen of naar het gebouw en de collectie, om een lezing of een rondleiding bij te wonen, om te experimenteren in Het Lab of fossielen te hakken, om te dineren of te lunchen, om een trouwpartij of een jubileum te vieren, om te vergaderen of een workshop bij te wonen. Voor velen is zo'n bezoek memorabel omdat het niet vaak voorkomt dat je zó wordt ondergedompeld in een andere wereld, een andere tijd. De magie van Teylers tijdmachine is onweerstaanbaar en inspirerend voor alle generaties.

Teylers Museum is ook bij de tijd. Dit jaar werden vele tienduizenden pagina's aan de digitale collecties op het internet toegevoegd, kreeg de Twitter account bijna vijfduizend volgers, en werd er samengewerkt met Wikipedia, resulterend in zeshonderd nieuwe verwijzingen en beschrijvingen in twaalf talen. De verschillende websites van het museum werden door 220.000 unieke bezoekers bekeken.

Deze geweldige resultaten zijn te danken aan de grote inspanningen van alle medewerkers, die in 2012 meer inzet dan ooit hebben getoond.

Bij het uitvoeren van alle mooie plannen werken we met veel plezier samen met andere partijen. Dat kunnen andere musea zijn, maar ook scholen, overheden, bedrijven, fondsen en de vele mensen die het museum een warm hart toedragen. Samen is veel meer te bereiken. Het eindresultaat geeft meer voldoening wanneer het succes met velen gedeeld kan worden.

Bij het organiseren van tentoonstellingen wordt met vele collega-instellingen samengewerkt. Het jaar 2012 was een hoogtepunt voor wat betreft de internationale samenwerking.

De zeer succesvolle *Rafaël* tentoonstelling kwam tot stand dankzij intensieve samenwerking met het Albertina Museum te Wenen.

Zonder een groot bruikleen van het expeditiemateriaal van de eerste wetenschappelijke expeditie naar de top van de Mont Blanc uit het Musée d'Histoire des Sciences te Genève had de familietentoonstelling *Naar de Top. Expeditie Mont Blanc* niet tot stand kunnen komen. Datzelfde gold eveneens voor het bruikleen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel, dat prachtige mineralen uitleende.

Voor de tentoonstelling *Hulde! Verering in de Gouden Eeuw*, waarin de verschillende functies van penningkunst in de Gouden Eeuw werden belicht, werd samengewerkt

met vele Nederlandse musea. Door de penningen in de context van de cultuur in de 17de eeuw te presenteren, werd dit specialistische onderwerp voor een breed publiek toegankelijk gemaakt. De begeleidende publicatie bevatte artikelen van medewerkers uit vier verschillende musea.

Andersom leende Teylers Museum werken uit aan musea in binnen- en buitenland. Van De Appel Arts Centre in Amsterdam tot de Hunterian Art Gallery in Glasgow waren kunstwerken uit de collectie van Teylers in een tijdelijke nieuwe context te bekijken. Uit principe zegt het museum altijd ja tegen bruikleenverzoeken, tenzij er werkelijk zwaarwegende redenen zijn om een werk niet uit te lenen. Meestal is het object dan te fragiel om te reizen of – in geval van tekeningen – te vaak aan licht blootgesteld.

Gelukkig worden de collecties van het museum in toenemende mate toegankelijk gemaakt voor het publiek via internet. Dit gebeurt op de eigen website, via de nationale website DiMCoN (Digitale Museale Collectie Nederland) en van daaruit naar Europeana, het digitale portal van Europese cultuur. Vele duizenden objecten uit de kunstverzamelingen, de collectie munten en penningen, de natuurkundige instrumenten en

de bibliotheek zijn nu overal en altijd te raadplegen. Bovendien werden dit jaar de vijftig mooiste geïllustreerde boeken digitaal doorbladerbaar gemaakt. De verzamelingen mineralen en fossielen komen nog aan de beurt.

Het verder verbeteren van de digitale toegang tot de collecties blijft de komende jaren hoog op de prioriteitenlijst staan. Het delen van kennis was vanaf de oprichting in de 18de eeuw een belangrijk streven van de instelling en daarom past deze eigentijdse toepassing voortreffelijk in de traditie van Teylers Museum.

Een andere traditie die in lijn is met het delen van kennis is educatie. Op alle mogelijke manieren doet het museum aan informatieoverdracht voor elke leeftijdsgroep. Vanaf groep twee van de basisschool tot Hoger Onderwijs Voor Ouderen (HOVO), voor elke leeftijdsgroep is een passend aanbod. Een bijzonder project, dat in samenwerking met alle culturele instellingen van Haarlem tot stand kwam, is *Stappen in de Stad*, een wandeling waarin leerlingen van het voortgezet onderwijs met een smartphone historische kennis opdoen. Samenwerking met de lokale VMBO scholen zal in 2013 leiden tot een nieuw educatief project, speciaal ten behoeve van het vak techniek.

Het nominatiedossier voor het aanvragen van de Werelderfgoedstatus, gemaakt in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed van het Ministerie van OCW en de Gemeente Haarlem, werd eind januari ingediend bij UNESCO te Parijs. Vooralsnog is het dossier aangehouden omdat er onduidelijkheden zijn gerezen over de inhoud. Het proces van het denken over de betekenis van de instelling, begonnen als kenniscentrum voor en door burgers in 1784 en nu bovenal actief als museum, was bijzonder inspirerend en heeft tal van nieuwe inzichten opgeleverd. Zo weten we nu over de enorme ontwikkeling die de betekenis van het woord museum heeft doorgemaakt vanaf de 18de eeuw tot heden. En raakten we goed bekend met het beleid van Teylers Stichting om Nobelprijswinnaar Hendrik Lorentz als onderzoeker aan de instelling te verbinden door het bouwen van een gloednieuw laboratorium en het aankopen van de nieuwste apparatuur. Dergelijke nieuwe gegevens zullen helpen om het gecompliceerde verhaal van de instelling, de gebouwen, de collecties en de mensen die er werkten op een meer samenhangende manier aan het publiek te gaan vertellen. Gedurende dit proces van onderzoek heeft het museum tal van nieuwe gesprekspartners gevonden, die bereid waren hun waardevolle gedachten en expertise te delen. Daarvoor is grote erkentelijkheid op zijn plaats.

De subsidieverlening door de Rijksoverheid vindt plaats voor periodes van telkens vier jaar. Aan het eind van 2012 was de Cultuurplanperiode 2009-2012 voltooid.

Terugkijkend kan de conclusie alleen maar zijn dat Teylers Museum bijzonder succesvol heeft kunnen opereren. Alle met het Ministerie van OCW afgesproken doelstellingen, onder andere op het gebied van bezoekerscijfers, digitale toegankelijkheid, aantal tentoonstellingen en percentages eigen inkomsten, zijn ruimschoots gehaald.

Aan het eind van 2012 trad de voorzitter van de Raad van Toezicht, mr. Jan Maarten Boll, statutair af. Hij werd opgevolgd door prof. dr. Klaas Knot. Teylers Museum is Jan Maarten Boll bijzonder grote dank verschuldigd voor de vele jaren van toegewijd voorzitterschap, zijn betrokkenheid en al zijn activiteiten ten bate van het museum.

Een even groot woord van dank is op zijn plaats aan Robbert Dijkgraaf, die aftrad in verband met zijn verhuizing naar Princeton en aan Madelon Kruijff, die een functie buiten het Haarlemse onderwijs aanvaardde.

In 2012 moest staatssecretaris Halbe Zijlstra besluiten over zeer grote bezuinigingen in de culturele sector vanaf 2013, zoals afgesproken in het regeerakkoord. Ook de musea moesten een bijdrage leveren, al werden zij relatief ontzien. Over de mate van bezuinigingen vanaf 2013 werd geadviseerd door de Raad voor Cultuur. Uiteindelijk adviseerde de Raad tot een korting van 6,6% voor Teylers Museum bovenop de door het Ministerie van OCW aan alle cultuurinstellingen opgelegde korting van 5%. Samen met de kortingen uit de voorafgaande jaren betekent dit, dat het museum over aanzienlijk minder subsidie kan beschikken dan enkele jaren geleden.

Door verhoging van de eigen inkomsten en bezuiniging op de uitgaven zal Teylers Museum proberen het niveau van de activiteiten op peil te houden en liefst nog verder uit te breiden. Daarbij kunnen nieuwe vormen van samenwerking helpen. Dat kan zijn op praktisch niveau, zoals bijvoorbeeld bij ICT, educatie of marketing. Zo werd in 2012 voor het eerst samengewerkt met Amsterdam Marketing voor de promotie van de *Rafaël* tentoonstelling. Binnenkort haakt Teylers Museum aan bij de ICT ondersteuning van de andere culturele instellingen in Haarlem. Andere mogelijkheden waardoor samenwerking tot meer efficiency en meer plezier leidt voor alle partijen worden op dit moment onderzocht.

Op meer inhoudelijk niveau, zoals bij de ontwikkeling van tentoonstellingen of publicaties, wordt al veel met andere musea samengewerkt. Dit zal naar verwachting alleen maar verder toenemen.

Dit jaarverslag bevat voor de tweede keer de neerslag van een bijzondere samenwerking tussen een schrijver en een fotograaf. Jessica Durlacher en Koos Breukel bieden ieder een uniek perspectief op het museum in woord en beeld.

Teylers Museum mag zich gelukkig prijzen met een grote groep vrienden en begunstigers die het museum een warm hart toedragen. Dit bleek eens te meer bij de eerste succesvolle crowdfundingactie van het museum ten behoeve van de restauratie van de maquette van de Mont Blanc. Het blijkt ook uit de opbrengsten van het Vierde

Teylers Museum Gala, georganiseerd door Teylers Museum Fonds, ten behoeve van de restauratie van de Schilderijenzalen. En het blijkt uit andere schenkingen en legaten. Heel bijzonder is dat Teylers Museum in 2012 het huis van de heren Van Aggelen en De Haas aan de Bakenessergracht erfde.

De *Rafaël* tentoonstelling had niet tot stand kunnen komen zonder de ruimhartige ondersteuning van AON, BankGiro Loterij, Gemeente Haarlem, Mondriaan Fonds, Prins Bernard Cultuurfonds, SNS Reaal Fonds, Stichting Zabawas, Turing Foundation en VSBfonds.

Bijzonder daarin was ook de samenwerking met de BankGiro Loterij. In het najaar kregen 20.000 winnaars van de BankGiro Loterij de mogelijkheid de tentoonstelling *Rafaël* te bezoeken. De loterij stelde de kaarten ter beschikking. Dankzij de steun van de cultuurloterij kon het café uitgebreid worden met een speciaal BankGiro Loterij Paviljoen dat voor alle bezoekers toegankelijk was. Dankzij al deze bijzondere bijdragen kan het museum goed blijven functioneren en zijn dromen waarmaken.

Het wordt een nieuwe tijd met nieuwe kansen en nieuwe mogelijkheden. Bij al deze activiteiten blijft de onmisbare steun van fondsen en particulieren van grote betekenis. Samen gaan we verder. Teylers Museum gaat vol vertrouwen deze spannende toekomst tegemoet.

Marjan Scharloo
Directeur Teylers Museum

Foreword

IN 2012 TEYLERS MUSEUM received 147,500 visitors, a record-breaking number. Never before had we welcomed so many people in a single year. They came for an exhibition, lecture or guided tour, to admire the building and permanent collection, to experiment in the Lab or excavate fossils, to have lunch or dinner, to celebrate a wedding or anniversary, to hold a meeting or to take part in a workshop. For many of them it was a memorable visit; after all, how often are you immersed in another world and another time? The Teylers time machine has an irresistible charm that inspires people of all ages.

Teylers Museum is also in step with the times. This year it added tens of thousands of pages to its digital collections on the internet, attracted almost 5,000 Twitter followers and worked with Wikipedia to create almost 600 new shortcuts and entries in twelve languages. The museum's websites were viewed by some 220,000 unique visitors in total.

These fantastic results are thanks in part to the enormous efforts of all our staff members, who showed more dedication than ever in 2012. We are always glad to work with other parties to carry out all of our exciting plans. Besides other museums, that can also mean schools, govern-

ment bodies, companies, foundations or the many individuals who care about this museum. Together, we can accomplish so much more, and the results are much more satisfying when many participants share in the success.

When organising exhibitions, we work in partnership with many sister organisations. In the year 2012, we reached unprecedented heights of international cooperation.

The very successful exhibition *Raphael* came about through close cooperation with the Albertina Museum in Vienna.

Without a major loan of materials from the first scientific expedition to the top of Mont Blanc from the Musée d'Histoire des Sciences in Geneva, the family exhibition *To the Summit: Expedition to Mont Blanc* could never have taken place. The same could be said of the amazing minerals on loan from the Royal Belgian Institute of Natural Sciences in Brussels.

For the exhibition *A Tribute! Commemoration in the Golden Age*, which shed light on the many purposes of the art of the medal in the Dutch Golden Age, we worked together with many Dutch museums. By presenting medals in the 17th-century cultural context, the exhibition made this specialist subject comprehensi-

ble to the general public. The accompanying publication included articles by staff members at four different museums.

At the same time, Teylers Museum also lends works from its collection to museums in the Netherlands and elsewhere, from De Appel Arts Centre in Amsterdam to the Hunterian Art Gallery in Glasgow. There they can temporarily be appreciated in a new context. In principle, the museum grants any requests for loans unless there are compelling reasons not to send a work out on loan – for example, if an object is too fragile for transport or a drawing has been exposed to light too frequently.

Fortunately, more and more items in the museum collections are becoming accessible to the public on the internet. They are made available on the Teylers website, on the national website DiMCoN (Digital Museum Collection Netherlands) and from there on Europeana, the internet portal for European culture. Many thousands of items from the Teylers collections of art, scientific instruments, and coins and medals, as well as from the museum library, can be consulted anywhere at any time. Furthermore, our fifty most beautiful illustrated books were made digitally browsable this year.

The collections of minerals and fossils are next in line.

Continuing improvement of digital access to our collections will remain a high priority in the years ahead. Since the museum was founded in the 18th century, sharing knowledge has been one of its primary objectives. That makes today's online world a perfect fit for the traditions of Teylers Museum.

Another tradition that goes together with sharing knowledge is education. The museum presents information to every age group in every possible way. From group 2 in primary school to continuing higher education for the elderly, there are suitable offerings for every age group. One special project, the result of a partnership between all the cultural institutions in Haarlem, is *Stappen in de Stad* (Out on the Town), a smartphone walking tour that teaches secondary students about history. In cooperation with local secondary vocational (VMBO) schools, a new educational project will be unveiled in 2013 on the subject of engineering and technology.

The application for World Heritage status for the Teylers Museum, prepared in cooperation with the Cultural Heritage Agency of the Netherlands (part of the

education ministry) and the City of Haarlem, was submitted to UNESCO in Paris in late January. This process was put on hold because of substantive issues in need of clarification. The process of thinking about the significance of this institution, which was founded as a centre of expertise by and for members of the public in 1784 and now serves mainly as a museum, was profoundly inspiring and provided many new insights. For example, we learned about the fundamental transformations in the meaning of the term ‘museum’ between the 18th century and today. And we found out what steps the Teylers Foundation took to persuade Hendrik Lorentz to perform his research under its auspices, building a brand-new laboratory and purchasing the very latest equipment. Findings like these will help us to explain the complicated story of the institution, the buildings, the collections and the people who have worked here to the public in a clearer way. During these research activities, the museum made many new contacts with people who were willing to share their valuable thoughts and expertise. We are deeply grateful for their assistance.

The operating grant from the national government has a four-year term. One such term (2009-2012) was completed at the end of the year under review. Looking back, we can only conclude that Teylers Museum has been remarkably successful in its choices and activities. All the objectives agreed with the Ministry of Education, Culture and Science have

been not merely achieved, but significantly exceeded. That includes such areas as visitor numbers, digital access, the number of exhibitions and percentages of non-grant income.

At the end of 2012, the prescribed term of the Board of Trustees chairman, Jan Maarten Boll, came to an end. His successor is Professor Klaas Knot. Teylers Museum owes Jan Maarten Boll a profound debt of gratitude for his many years of dedication as chairman, his commitment to the museum and all his work to promote our interests.

In 2012 State Secretary Halbe Zijlstra had to make the final decisions about the massive spending cuts in the cultural sector, with effect from 2013 onwards, that are part of this government’s coalition agreement. Although museums were not as hard hit as some organisations, they do have to make sacrifices. The Council for Culture issued an advisory report on the levels of the budget cuts from 2013 onwards. Their ultimate recommendation for the Teylers Museum was a cut of 6.6%, in addition to the general 5% reduction in funding for all cultural institutions imposed by the Ministry of Education, Culture, and Science. In combination with other cuts in recent years, that means that the museum now has a considerably smaller operating grant than it did a few years ago.

By increasing its non-grant income and reducing spending, Teylers Museum will try to keep its activities at their present level and, where possible, to expand them.

New forms of cooperation may aid us in this effort. This includes practical partnerships in such areas as information and communication technology (ICT), education or marketing. For example, the museum worked with Amsterdam Marketing for the first time in 2012, on promotional activities for the exhibition *Raphael*. Teylers Museum will soon begin sharing its ICT services with the other cultural institutions in Haarlem. And we are now in search of other areas where cooperation can lead to greater efficiency and make life more fun for all parties. We already work together with other museums very frequently on the content of our core educational and museum activities, and we expect that this cooperation will only increase over time.

For the second time, this annual report includes the result of a joint project by a writer and a photographer. Dutch novelist Jessica Durlacher and photographer Koos Breukel offer their unique perspective on the museum; in words and images.

Teylers Museum is very fortunate to have a large group of friends and benefactors who support the museum wholeheartedly. For example, the first crowdfunding event the museum organised to restore the 18th century Mont Blanc model was a major success. Another example: the *Fourth Teylers Museum Gala* organised by the Teylers Museum Fund generated substantial funds. And the museum receives many other donations and inheritances. A recent example is the house

on Bakenessergracht in Haarlem which the museum inherited from Mr Van Aggelen and Mr De Haas in 2012.

The *Raphael* exhibition was generously supported by AON, BankGiro Loterij, Gemeente Haarlem, Mondriaan Fonds, Prins Bernard Cultuurfonds, SNS Reaal Fonds, Stichting Zabawas, Turing Foundation and VSBfonds. The collaboration with BankGiro Loterij for this exhibition was very special.

In the autumn of 2012, as many as 20.000 winners of the Dutch BankGiro Loterij were given the opportunity to visit the *Raphael* exhibition. The lottery made the tickets available. Thanks to this cultural lottery, the museum was able to build an extension to the restaurant: the BankGiro Loterij Pavillion which could be accessed by all visitors. Thanks to all these contributions, the museum can continue to function well and realise its dreams.

A new chapter in our history has begun, with new opportunities and new possibilities. For all these activities, support from foundations and private donors is crucial. Together, we will move forward. Teylers Museum is full of confidence as it ventures into this exciting future.

Marjan Scharloo
Director, Teylers Museum

Kunst en techniek,

techniek en kunst

Jessica Durlacher

TEYLER'S MUSEUM associeer ik met twee schrijvers wier manier van kijken allebei op hun eigen manier grote indruk op me maakten: Rudy Kousbroek en W.F. Hermans. Kousbroek door zijn essays, vooral over techniek en machines, Hermans met name door het verhaal: 'De elektriseermachine van Wimshurst'. Ik hou in Teylers vooral van de fantastische Instrumentenzaal en van de Ovale Zaal, waarmee ik de andere zalen vol zeldzame tekeningen en schilderijen en munten in dit unieke museum even buiten beschouwing laat. Of het binnenplaatsje met zijn krankjoreme trompe l'oeil-ramen, erop geschilderd ten behoeve van de 'broodnodige' symmetrie. Ik ben geen groot liefhebber van mineralen, maar ze liggen schitterend bijeen in die Ovale Zaal met zijn hoge koepelplafond. Wanneer je die zaal binnenkomt, ben je meteen bedweld door de ruimte zelf, het verstilde licht, en die gigantische, krankzinnige ovale vitrine met zijn tientallen raampjes met mineralen erachter. Ik geniet van grapjes zoals de tentoongestelde *Würzburger Lügensteine* in de Tweede Fossielenzaal, waarmee een aantal gemene studenten uit begin 18de eeuw hun hoogleraar voor de gek hielden. Ze maakten hem wijs dat ze oeroude fossielen gevonden hadden

en hij, de arme, geloofde hen. Ik hou ervan dat er een briefje is bewaard uit 1911 van H. Lorentz, conservator van het Fysisch Kabinet en Nobelprijswinnaar van de Natuurkunde in 1902, aan de toenmalige kastelein J. F. Hulk, waarin hij aankondigt na de koffie met de heer en mevrouw Einstein naar het museum te komen en hem vraagt hen dan het een en ander te laten zien.

Beide schrijvers zijn nu dood, en wanneer ik hen herlees mis ik hen en hun fantastische, heldere rationaliteit enorm.

Maar van de instrumenten hou ik het meest. En dat komt vooral door Kousbroek en Hermans. Beide schrijvers zijn nu dood, en wanneer ik hen herlees mis ik hen en hun fantastische, heldere rationaliteit enorm. Die bijna bozige rationaliteit, briljant, spitsvondig, geestig, en hevig in het geweer tegen de domheid die ze om zich heen waarnamen, is van een categorie die inmiddels bijna van een ander tijdperk lijkt. Wat eigenlijk heel erg is. Ik beweer niet dat de rationaliteit die uit al hun verhalen en betogen spreekt, op enigerlei wijze ouderwets is geworden, dat zeer zeker niet. Daar is rationaliteit uit

zijn aard veel te absoluut voor – en alleen wanneer, god verhoede, rede en logica voortaan door duistere (irrationele) machten als verboden zouden worden bestempeld, zou er reden zijn tot echte zorg. Wat ik beweer is dat deze (alleen schijnbaar hilarische) uit woede en onmacht geboren wens om rationaliteit, logica, techniek en wetenschap te verdigen tegen het Kwaad (bijgeloof, godsdienst, zweverigheden) zoals zij beiden deden (opnieuw, ieder op hun eigen unieke manier) nu niet meer de prioriteit van veel schrijvers lijkt te zijn. Niettegenstaande de inspanningen van Kousbroek (en van Hermans, zij het in iets mindere mate) lijken de meeste schrijvers (kunstenars in het algemeen eigenlijk), sowieso weinig hartstocht te kunnen opbrengen voor techniek of exacte wetenschappen. Er zijn er ook maar weinigen die daar, hoe bescheiden ook, in hun werk gebruik van maken. Niet zoals Primo Levi indertijd, zelf scheikundige, die in een van zijn indrukwekkendste boeken (*Het periodiek systeem*) de veilige overzichtelijkheid van het systeem dat de scheikunde gebruikt om zijn elementen te categoriseren en te beschrijven, inzette om de chaos van zijn ervaringen in de kampen tijdens de Tweede Wereldoorlog te ordenen (en te vertellen). Parallele werkelijkheden: het tastbare, wetenschappelijke, als metafoor voor de karakters van mensen en de aard van situaties. Hierbij vergeleken speelt de wiskunde in de bestseller met de veelbelovende titel *De eenzaamheid van de priemgetallen* van Paolo Giordano maar een verwaarloosbaar (oppervlakkig) rolletje.

Het klinkt lekker exact, dat woordje ‘priemgetallen’, maar daar blijft het in dit boek wel bij.

Kunst en wetenschap liggen nog altijd niet dicht bij elkaar, maar juist Rudy Kousbroek wist me er in zijn essays (vooral in de *Anathema's*) door zijn aanstekelijke manier van argumenteren altijd weer van te overtuigen hoe mooi functionaliteit is, niet ‘goed’ mooi, maar ‘mooi’ mooi, esthetisch mooi dus. Techniek vindt hij een veronachtzaamde bron van esthetiek. Uitzonderingen bevestigen de regel: een van de weinige boeken, een roman nog wel, mede door Kousbroek op de kaart gezet in Nederland (maar over de hele wereld een enorme bestseller) die de techniek werkelijk tot onderwerp verheft, en schoonheid toedicht, dat is natuurlijk het boek van Robert Pirsig, *Zen en de Kunst van het Motoronderhoud*, uit 1974. Dat boek was lange tijd het handboek voor ons allen hoe wij ons met de bestaande techniek en uitvindingen, met alles waar wij dagelijks mee bezig zijn, op een kundiger en natuurlijker manier zouden moeten verhouden. Het was een schitterende aanklacht tegen het dedain, nee de afkeer, van mensen tegen alles wat naar techniek zweemt ten faveure van alles wat met gevoel, geest, natuur te maken heeft. Wanneer men met een motor door de Verenigde Staten reist, dient men te weten hoe hij werkt, en moet men in staat zijn te begrijpen hoe hij moet worden gerepareerd als hij kapot is – dat is de teneur van het verhaal, en gelijk heeft Pirsig.

Eigenlijk zijn er weinig dingen heerlijker en rustgevender om te lezen (mits

goed opgeschreven) dan hoe dingen precies in elkaar zitten. Of om ernaar te kijken. Dat is van een grote schoonheid. Ik kan toch niet de enige zijn die uren gebiologeerd kan zitten staren naar hoe iemand met verstand van zaken een kastje timmert, laat staan een auto in elkaar zet?

In Teylers Museum is aandacht voor juist die schoonheid, de schoonheid van het apparaat, het goed werkende mechaniek dat de vertolking is van een principe, zo transparant en eenvoudig als op het moment van vervaardiging de kennis over het betreffende principe reikte. In de grote glazen vitrines staan de prachtigste machines, bedoeld om de wereld te laten delen in natuurkundige vondsten die uiteindelijk niet anders dan wonderbaarlijk te noemen zijn. In de 18de eeuw, bij de wording van het museum, was het aanvankelijk ook de bedoeling al die vindingen ter lering aan het publiek te tonen, via demonstraties en openbare lessen, maar langzamerhand, zo rond 1900 welteverstaan, werd het van laboratorium steeds meer museum, ook doordat de bezoekersaantallen groeiden. Daarmee werden alle instrumenten tot zwijgen gebracht, ook de, en ik las er het eerst over bij Kousbroek: ‘... microfoon, zo gevoelig dat men er een vlieg mee kan horen lopen’, de microfoon naar Hughes: ‘een aan weerszijden spits toelopend gaskoolstaafje dat met beide uiteinden in een uitgehold stukje kool geplaatst is, evenwijdig aan een vertikaal staande klankbodem. Bij de geringste trilling verandert de druk en de weerstand in de contacten waardoor veranderingen in de stroom ontstaan.

Hughes kon hiermee een vlieg horen lopen die in het metaalgazen kooitje op de microfoon geplaatst, gevangen zat.’ Wat zichtbaar is in de vitrine: een cilinder van metaalgaas op een soort standaardje. Wat een ongelooflijke uitvinding! Stel je zoiets eens voor, dat je ontdekt dat de galmende hoefslag die je teweeg brengt in werkelijkheid versterkte stapjes van vliegenvoetjes zijn!

In Teylers Museum is aandacht voor juist die schoonheid, de schoonheid van het apparaat, het goed werkende mechaniek dat de vertolking is van een principe, zo transparant en eenvoudig als op het moment van vervaardiging de kennis over het betreffende principe reikte.

De opvolger ervan is niet minder spectaculair, en aldus werd hij beschreven: ‘Koolstaaf-microfoon voor een telefoon, naar Varley, na 1882. In 1882 bedacht de Engelsman Cromwell Fleetwood Varley (1828-1883) een verbeterde versie voor de microfoon, waarvan dit een voorbeeld is. Het stemgeluid brengt een membraan in trilling waaraan een koolstofstaafje bevestigd zit. Dit trillende staafje wekt in een spoel een inductiestroom op die via een draad naar de ontvanger wordt geleid. Een omgekeerd proces brengt daar een membraan in trilling die het opgenomen geluid weergeeft. Varleys ontwerp voor

deze elektromagnetische microfoon werd daarna door Bell in al zijn toestellen toegepast. Varley heeft ook bekendheid gekregen door zijn spiritistische onderzoeken naar het bestaan van geesten, die hij met elektrische apparaten hoopte op te sporen.’

Van die laatste toevoeging ga ik echt zo’n beetje zingen. Elektrische apparatuur, en de telefoon als hulpmiddel bij het opsporen van geesten! Ik moet denken aan een oude fantasie van mijzelf: het oude telefoonnummer van het huis waar ik als kind woonde, op te bellen en dan mijzelf aan de lijn te krijgen, veertig jaar jonger. Is dat dezelfde categorie? Nee, dat is dit niet. Spiritisme was in die tijd van een diepe, diepe ernst, zeker geen virtualiteit. Varley dacht dat hij een ingang daartoe had gevonden. De wetenschap als handvat bij het opsporen van het niet stoffelijke, het lijkt een totale paradox, maar het fantastische en ontroerende, toen, maar ook achteraf bezien, is nu juist dat kennelijk de wereld van het spiritisme in die tijd nog in dezelfde categorie viel als de prille wetenschap: even onbekend, spannend en vol geheimen. Het toont aan hoe verwant het wetenschappelijke nog was aan het fantastische, hoe groot de openheid van de geest, de honger naar nieuwe werelden. Hoe ernstig, optimistisch en creatief het bedrijven van wetenschap was, en is. Dat er meer brood in elektriciteit zat dan in geesten zou pas later blijken, maar hoe oneindig de mogelijkheden geacht werden, wordt door deze toevoeging ontroerend mooi gedemonstreerd.

Wat je hier ziet is de weg naar het ontstaan van onze kennis van de wereld en de veelsoortige toepassingen ervan, vooral van elektriciteit, actueler kan haast niet.

Je kunt je over alle apparaten en instrumenten in Teylers immens verbazen, en ze bewonderen om hun robuuste schoonheid omdat de meeste apparaten zijn gemaakt van hout, staal, koper, soms van bakeliet – de schoonheid van het verleden – maar de verleiding om ze daarom vooral koddig te vinden, aangezien de tijd zoveel geavanceerder apparatuur heeft voortgebracht, zoals computers en *iPhones*, auto’s en vliegtuigen, is volstrekt misplaatst. Wat je hier ziet is de weg naar het ontstaan van onze kennis van de wereld en de veelsoortige toepassingen ervan, vooral van elektriciteit, actueler kan haast niet. En wanneer je zoals ik onlangs de *Thalys* naar Brussel nam en te horen krijgt dat hij niet rijdt die dag omdat de elektriciteit is uitgevallen, dan weet je weer dat we die oude stroom nog steeds niet allemaal onder controle hebben. Wanneer Kousbroek mijmert dat het is alsof de natuur en de elektriciteit in Teylers geconserveerd zijn, en zo op een totaal andere natuur, en een andere elektriciteit lijken, eentje van een antieke soort die zich alleen thuis voelde in enorme buizen en stangen van messing... is hij romantischer dan hij ons wil doen geloven dat hij is. Het gevoel dat me overviel bij het bezoeken van de Instrumentenzaal en de Ovale

Zaal was er dan ook een van gigantisch ontzag voor de uitvinders van al deze principes en voor de bouwers van de machines. Met het angstaanjagend besef dat we tegenwoordig verder weg dan ooit staan van een directe band met onze levenslijnen: de apparaten in wier tentakels we ons lot en leven hebben gelegd. De bril van Steve Jobs en zijn discipelen is misschien vergelijkbaar met die van een Hughes of een Bell of een Volta, maar eigenlijk vind ik die oude geesten groter, omdat ze hun dromen en gedachten van zoveel verder weg, tot voorbij het rijk der geesten en spoken, moesten zien te halen. Ontzag, en geen zoet geglimlach en vertederd hoofdschudden dus om al die mooie voorwerpen die ons nu zo omslachtig lijken.

Alleen bij de grootste elektriseermachine ter wereld, die hier sinds 1784 staat opgesteld, en speciaal voor dit museum was besteld door museumdirecteur Martinus van Marum, mogen we misschien een beetje glimlachen. Dit monster ter demonstratie van de geleiding van elektriciteit, dat het bewijs wist te leveren dat elektriciteit water kon ontleden in zuurstof en waterstof, is vooral een spektakelmachine – al wordt hij al meer dan een eeuw niet meer gedemonstreerd. Napoleon heeft hem nog in werking gezien in 1811 maar toen deed hij het niet zo best, want de machine werkt pas echt als de lucht knisperend droog is, en dat was de lucht de dag van het keizerlijk bezoek niet. Zijn broer, de koning Lodewijk Napoleon had meer geluk, toen wist de machine met een gigantische vonk in een keer een koe te vellen. Dat hij zo groot was, kwam overigens niet

uitsluitend uit vrolijke megalomanie voort, van Marum moet indertijd gehoopt hebben beter meetbare resultaten te verkrijgen bij zo’n groot instrument. Wie verder iets over de principes van de elektriseermachine te weten wil komen, leze het verhaal van W.F. Hermans: *De elektriseermachine van Wimshurst* (gepubliceerd in zijn boek *Een wonderkind of een total loss* (1967) en raakt ontroerd door de onschuld van de wetenschap, een onschuldige, bezeten opwinding en verbazing, in een kleine jongen.

In Parijs staat een museum dat verwant is aan Teylers; het Musée des Arts et Métiers. Daar ben ik ooit heen geweest met Kousbroek, in het licht van een televisieprogramma van de RVU. Ik zag Kousbroek er blij als zo’n zelfde jongen van kast naar kast rennen. Hij wist van elk object waarom het er stond, hoe het werkte en hoe het evolueerde in apparatuur die we nog steeds gebruiken. Die blijdschap valt moeilijk te vergeten. Hij is essentieel. Teylers Museum is niet alleen ouder, maar wat Teylers bovendien zo bijzonder maakt is dat er zowel kunst (tekeningen van Rafaël en Rembrandt, schilderijen), boeken, mineralen, fossielen, botten en schedels, als instrumenten tentoongesteld zijn. Met die democratische opstelling lijkt Kousbroeks pleidooi beslecht: de functionaliteit van techniek is net zo mooi als kunst...

Die blijdschap valt moeilijk te vergeten. Hij is essentieel.

Art and Technology,

TEYLER'S MUSEUM always puts me in mind of two writers, both of whom had a way of looking at things that made a tremendous impression on me: Rudy Kousbroek and W.F. Hermans. Kousbroek with his essays, especially about technology and machines, Hermans above all with his story: 'Wimshurst's Electrostatic Machine'. My favourite part of Teylers is the fantastic Instrument Room and Oval Room – leaving aside for the moment this unique museum's other galleries with their rare paintings and coins. Or indeed the courtyard with its crazy *trompe l'oeil* windows, added to provide apparently unmissable symmetry. And while I am no great fan of minerals, they are certainly magnificently displayed. But as you enter the Oval Room with its souring domed ceiling, it has an ambience that is instantly overwhelming: the hushed lighting, and that massive, stupendous oval showcase full of all manner of minerals under an endless circuit of glass panes. I love the humour too, like the *Würzburger Lügensteinen* in the Second Fossil Room, with which a class of mischievous students fooled their professor back in the early 18th century. They persuaded him that they had found prehistoric fossils, and he, poor man, believed them. I love also

that a note is preserved, written by director H. Lorentz in 1911 to his concierge J. F. Hulk, informing him that he will be visiting the museum with Mr and Mrs Einstein after the coffee break, and asking him to show them a few things.

Both writers are no longer with us, and when I reread them I miss them both, with their fantastic, crystal-clear rationalism.

Yet it is the scientific instruments that I love most. And that is due above all to Kousbroek and Hermans. Both writers are no longer with us, and when I reread them I miss them both, with their fantastic, crystal-clear rationalism. That volatile rationalism – brilliant, contrived, amusing and magnificent in its contempt for the stupidity they perceived around them – of a quality that seems now almost of another age. Which is actually quite sad. Not that I am arguing that the rationalism of their stories and polemics has in any way become old-fashioned, certainly not. Rationalism is in itself an absolute – and only if, God forbid, some dark (irrational) force were ever to mark reason and logic out as forbidden would there be cause for genuine alarm. It is just that this desire to

Technology and Art

Jessica Durlacher

defend rationality, logic, technology and science against Evil (superstition, religion, mystification) which both penmen evinced (each in their own inimitable way) and born (in apparent hilarity) of anger and frustration, seems no longer to be a priority among writers. Despite Kousbroek's best endeavours (and Hermans, though perhaps less concerted), most writers (artists in general actually) seem to have little passion for technology or the exact sciences. Few use any of these, however modestly, in their work. Unlike Primo Levi who, himself a chemist, once found refuge in chemistry's structural arrangement and description of the elements in that most compelling of books (*The Periodical System*) to catalogue (and retell) the chaos of his experiences in the camps during the Second World War. Parallel realities: the tangibly scientific as a metaphor for people's characters and the nature of situations. By comparison, in Paolo Giordano's bestseller tantalisingly titled *The Solitude of Prime Numbers*, arithmetic plays a minor (superficial) role. It sounds so deliciously exact, the word 'prime number', and yet that is as far as it goes in the book.

Art and science may lie poles apart, yet Rudy Kousbroek was always able to coax me with his infectious way of pre-

senting the case in his essays (especially his *Anathemas*) into seeing the attractive quality of functionality: not morally attractive, but attractive aesthetically. The aesthetics of technology is a neglected terrain. Exceptions prove the rule: one of the few books which really did turn technology into a subject and treat it as beautiful, in fact a novel that Kousbroek helped to promote in Holland (indeed it was a worldwide bestseller), is of course Robert Pirsig's *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance* of 1974. For years, it was our guide, helping us relate more proficiently and naturally to the technology and inventions that confront us in everyday life. It was a superb indictment against the scorn, the contempt indeed, that people show for anything that smacks of technology in favour of everything that tends towards emotion, spirit, nature. When riding a motorbike across the United States it is vital to understand how the machine works, and to know how to repair it if it breaks down – that is the message of the story, and of course Pirsig is right.

Actually, few things are more delightful and soothing to read (if well written at least) than precisely how things work. Or indeed to watch. That is true beauty. Surely I am not alone when I say that

I could sit for hours watching someone, someone with expertise, building a cupboard, not to mention assembling a car?

At Teylers Museum, the spotlight is on that beauty, the beauty of machines, mechanisms that work, that demonstrate a principle, as transparent and simple as the knowledge of that principle when that apparatus was made. The large glass showcases contain the most marvelous machines, designed to share scientific discoveries with the world which are nothing short of miraculous. In the 18th century, when the museum started, it was originally intended that these inventions be demonstrated in lectures for the edification of the public, yet gradually, by the turn of the century, around 1900 that is, the gallery changed from a laboratory to a museum, due not least to the deluge of visitors. And so all the instruments fell into idle repose, even, which I first read about in Kousbroek, that ‘microphone, so sensitive that it can hear a fly walking’, the Hughes microphone: ‘a piece of charcoal pointed at both ends and held at either extremity in a hollow piece of carbon equidistant from the vertical soundboard. The slightest vibration alters the pressure and the resistance in the contacts, which changes the electric current. With this, Hughes was able to hear a fly as it walked in the metal gauze cage in which it was trapped over the microphone.’ Which is exactly what we see in the showcase: a metal gauze cylinder on a kind of standard. What an incredible invention! Just imagine it, discovering that the footsteps that reverberate from the machine are actually the amplified tiptoeing of a fly!

At Teylers Museum, the spotlight is on that beauty, the beauty of machines, mechanisms that work, that demonstrate a principle, as transparent and simple as the knowledge of that principle when that apparatus was made.

This machine’s successor was no less spectacular, and is described as follows: ‘Carbon microphone for a telephone, after Varley, post-1882. In 1882, Englishman Cromwell Fleetwood Varley (1828-1883) invented an improved version of the microphone, of which this is an example. The sound of the voice vibrates a membrane to which a carbon rod is attached. The vibrating rod generates an induction current in a coil that is transmitted to the receiver by wire. There by a reverse process, a membrane is vibrated thus reproducing the recorded sound. Varley’s design for this electromagnetic microphone was subsequently adapted by Bell in all his appliances. Varley also became famous for his spiritualist research into the existence of ghosts which he hoped to detect with electronic instruments.’

That final flourish is enough to make me burst into song. Electronic instruments, and the telephone as an implement for detecting spirits! It reminds me of a fantasy I once had: calling the phone number of the house I lived in as a child and hearing myself answering, forty years younger. Is it in the same category? No, not in the least. In those days, spiritualism

was deeply, deeply serious. Not virtual at all. Varley thought he had found a connection. Science as a way of detecting the ephemeral: a paradox perhaps, yet what was so fantastic and poignant then, and still is in retrospect, is that the world of spiritual research ranked alongside that of pristine science: equally uncharted, exciting and full of secrets. It shows how close the scientific stood to the fantastic, how openminded these people were, how they hungered for new worlds. How serious, optimistic and creative science was, and is. That electricity would offer more material reward than spiritual became apparent only with time; for the moment, the infinite possibilities they envisioned are eloquently demonstrated by that touching postscript.

What you see here is the journey that led to today’s knowledge of the world and the countless applications of that knowledge, especially of electricity.

One apparatus after another, and instrument after instrument, each one more surprising than the last, not least for their robust beauty, since most were made of wood, steel, copper, sometimes of bakelite – the beauty of a bygone era – yet the temptation to find them comical in today’s advanced age which has given us computers and iPhones, cars and aeroplanes is totally misplaced. What you see here is the journey that led to today’s knowledge of the world and the countless applications of that knowledge, especially

of electricity. It could hardly be more modern. And if, like me, you were hoping to get the *Thalys* to Brussels the other day, when the announcer informed us that it would not be running because there was a power cut somewhere on the line, then you will also know that electricity is something that we have yet to master completely. When Kousbroek muses that Teylers seems to have nature and electricity conserved and preserved so that it seems like a quite different kind of nature and a different electricity, like an antique version that belongs in huge pipes and poles of brass... he is being a little more romantic than he wants us to believe he is.

What strikes me most as I look around the Instrument Room and the Oval Room is a sense of immense respect for the discoverers of these principles and for the inventors of these machines. And a terrifying realisation that today we are further than ever from any direct contact with our lifeline, with all the instruments in whose hands we entrust our fate and our life. Steve Job’s and his disciples may view things from the same perspective as a Hughes or a Bell or a Volta, but really I consider yesterday’s greats so much greater if only because they had to reach out to their dreams and visions from so much further away, beyond the realm of ghosts and spirits. Respect, not just an amused grin and a condescending nod of the head is what all these beautiful objects that seem so cumbersome to us today deserve.

Only the world’s biggest electrostatic generator, assembled here in 1784 and specially commissioned for the museum

by Museum director Martinus van Marum, should permit us a smile. This monster demonstration of the conduction of electricity, which was able to illustrate how electricity could separate water into oxygen and hydrogen, is above all for show – although the mechanism has not been tried in over a century. Napoleon saw it in action back in 1811, although it was not a particularly successful trial since the machine only works if the air is crisp and dry, and the air was definitely not that on the day of the emperor's visit. His brother, King Louis Bonaparte, had slightly more luck: the machine managed to fell a cow with a single gigantic spark. That it was built so large was not just from idle megalomania; Van Marum apparently hoped to achieve more measurable results with a larger instrument. For those who wish to learn more about the technology of the electrostatic generator, read that W.F. Hermans story: 'Wimshurst's Electrostatic Machine', and experience the touching innocence of science, the innocent, compulsive excitement and wonder of a young boy.

In Paris there is a museum which is similar to Teylers; the Musée des Arts et Metiers. I once visited it with Kousbroek for a television programme we were making for RVU. I watched Kousbroek there, running from cabinet to cabinet, as happy as a young boy. He knew each object and why it was there, how it worked and how it had evolved into the apparatus we still use today. Such unforgettable joy. Essential even. Teylers Museum is not just older; what makes Teylers such an amazing place

is that its collection includes art (drawings by Raphael and Rembrandt, paintings), books, minerals, fossils, bones and skulls, as well as instruments. This democratic presentation is perhaps the ultimate demonstration of Kousbroek's proposition: the functionality of technology is as beautiful as art...

*Such unforgettable joy.
Essential even.*

ANTHROPOLOGIE ETC.

ZOOLOG. GÉNÉR.

Publiek

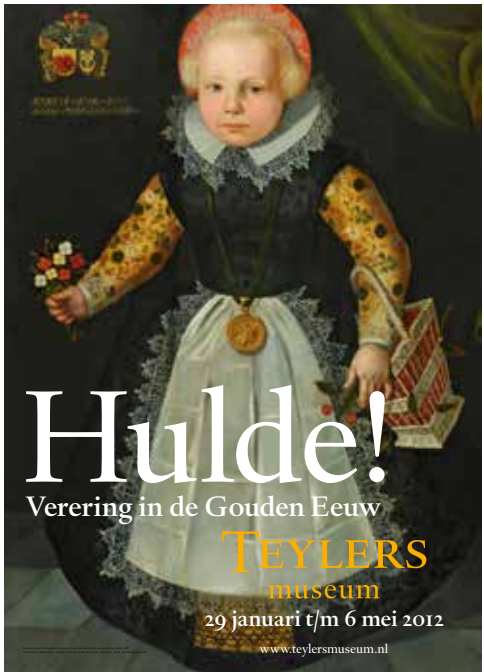
*A real old-fashioned
museum. Lovely.*

Christine & Keith, Washington UK, gastenboek,
21 januari 2012

Tentoonstellingen

29 januari t/m 6 mei

Hulde!

Verering in de Gouden Eeuw

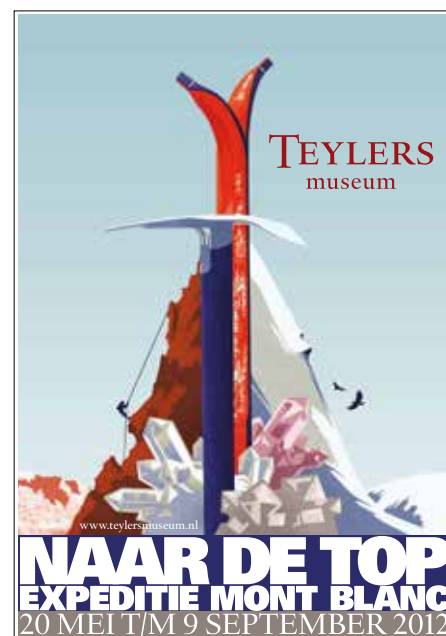
Teylers Museum bracht de rijke cultuur van de Gouden Eeuw tot leven in de tentoonstelling *Hulde! Verering in de Gouden Eeuw*. In de tentoonstelling kwamen belangrijke personen en opmerkelijke verhalen uit deze tijd aan bod. Uniek was dat de geschiedenis bekeken werd vanuit de 17de-eeuwse penningen, waarvan vele uit de verzameling van Pieter Teyler, de stichter van het museum. Deze miniatuur-kunstwerken van kostbare materialen doen vaak in artistiek opzicht niet onder voor de schilderijen uit die tijd. Centraal stond de functie van de penning als eeuwig eerbewijs of herinnering. In de sfeer van de Gouden Eeuw konden de bezoekers een persoonlijke penning ontwerpen en mee naar huis nemen. De objecten uit de collectie van Teylers werden aangevuld met een aantal bijzondere schilderijen en voorwerpen uit andere Nederlandse musea.

Aantal bezoekers	25.827
Waarderingcijfer	8
Aantal objecten	218
Aantal bruiklenen	68

Monumenten passen in een handpalm

Wilma Klaver, Haarlems Dagblad, 8 februari 2012

Bram de Klerck, NRC Handelsblad, 8 februari 2012

20 mei t/m 9 september

Naar de top

Expeditie Mont Blanc

In deze familietentoonstelling stonden de avonturiers en wetenschappers centraal die aan het eind van de 18de eeuw op de top van de Mont Blanc een nieuwe wereld ontdekten en een nieuwe wetenschap creëerden: de geologie. Op de tentoonstelling blonken de mooiste en meest bijzondere kristallen en konden bezoekers met eigen ogen zien hoe ze ontstaan en groeien. In een speciale vitrine was de originele uitrusting te bewonderen van Horace-Bénédict de Saussure, de eerste wetenschapper die de 'reus van Europa' in 1787 wist te bedwingen. Met behulp van proefjes met luchtdruk, elektriciteit en magnetisme konden jonge bezoekers zich hoog in de bergen wanen. Een van de pronkstukken was de historische maquette van de Mont Blanc, die al sinds 1799 in Teylers Museum staat. De maquette uit 1787 was voor de tentoonstelling gerestaureerd dankzij giften van het publiek en enkele organisaties. Een ander hoogtepunt op de tentoon-

stelling was het topje van de Mont Blanc, dat Teylers eerste directeur Martinus van Marum uit de nalatenschap van De Saussure kocht.

Aantal bezoekers	25.198
Waarderingcijfer	8,3
Aantal objecten	745
Aantal bruiklenen	66

*Het hoogtepunt van Europa
ligt gewoon hier in Haarlem!
Wie had dat gedacht.
Nederland en zijn berg.*

gastenboek, 15 juni 2012

Op zondag 20 mei werd de tentoonstelling geopend door voormalig profwielrenner Peter Winnen, hier voor het panorama van de Mont Blanc.

*Teylers Museum laat
bezoekers meereizen.*

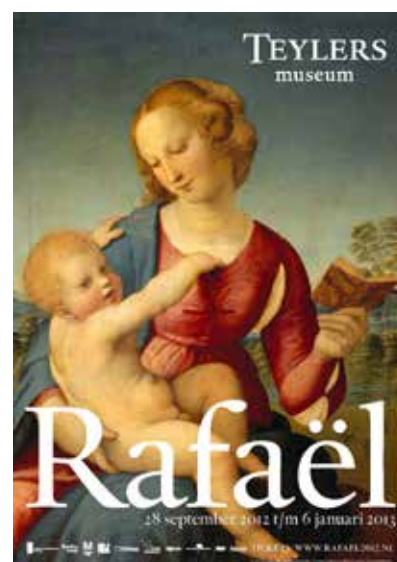
Carolien Vlietstra, De Telegraaf,
5 juli 2012

Rafaël bezielt
boterzachte lijven.

Sandra Smets, NRC Handelsblad, 27 september 2012

28 september 2012 t/m 6 januari 2013

Rafaël

Teylers Museum presenteerde in samenwerking met het Albertina Museum in Wenen de eerste tentoonstelling in Nederland over Rafaël (1483-1520). Meer dan 90 tekeningen van de meester en zijn leerlingen en assistenten waren ruim drie maanden in Haarlem te zien. In 1791 kocht het museum tekeningen aan van onder anderen Rafaël en Michelangelo, waarvan een groot deel afkomstig was uit de collectie van koningin Christina van Zweden. Voor de tentoonstelling werd uitvoerig onderzoek verricht. Een van de uitkomsten daarvan was dat Teylers Museum niet negen maar twaalf tekeningen van Rafaël bleek te bezitten; drie tekeningen bleken ten onrechte aan zijn leerlingen toegeschreven. Over één tekening bleven de kenners het echter oneens met elkaar. Bezoekers werd in het onderdeel *Rafaël Ontrafeld* gevraagd te stemmen over de echtheid van de tekening: is dit werk van Rafaël of niet? De bezoekers bleken deze presentatie zeer te waarderen. Maar liefst 27.250 mensen brachten hun stem uit, vaak met afgewogen toelichting. 53% van de stemmen was niet overtuigd van de nieuwe toeschrijving en

47% vond de argumentatie wél goed genoeg om de tekening tot een nieuwe Rafaël te verklaren. Het idee was om hiermee het publiek te laten zien dat men in musea verschillend kan denken over toeschrijvingen. Spectaculair was de aanwezigheid van twee schilderijen uit de Uffizi in Florence en de Gemäldegalerie in Berlijn. Samen met levensgrote reproducties van Rafaëls fresco's lieten zij zien waar zijn tekeningen toe leidden. Nooit eerder waren schilderijen van Rafaël in Nederland tentoongesteld. De kunstwerken boden samen een prachtig overzicht van zijn glansrijke carrière en toonden het creatieve proces en de werkwijze van de ster van de Italiaanse Renaissance. Dankzij de 87.000 bezoekers voor Rafaël werd 2012 een absoluut recordjaar voor Teylers.

Aantal bezoekers	87.000
Waarderingscijfer	8,5
Aantal objecten	114
Aantal bruiklenen	64

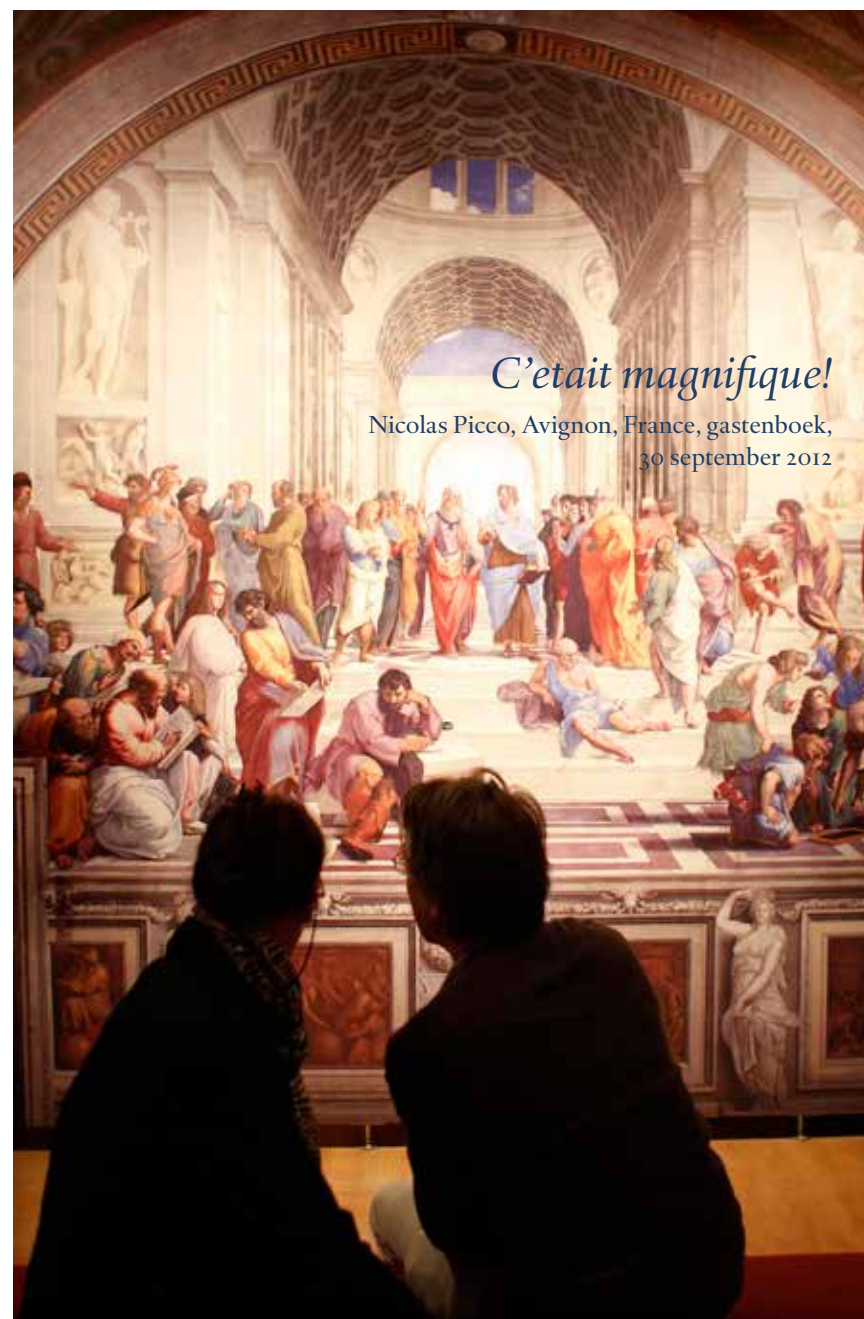
*Molto interessante e
ben organizzata! Bravi.*

Dene, Rome, gastenboek, 15 december 2012

*Tijdloze schoonheid,
wat een rijkdom, echt
voedsel voor de ziel.*

Roberto & Patricia, gastenboek,
24 november 2012

C'était magnifique!

Nicolas Picco, Avignon, France, gastenboek,
30 september 2012

*Zo'n klein museum en dan
zo'n indrukwekkende kwaliteit.
Een tentoonstelling die in alle
opzichten van internationale
proporties is.*

Wieteke van Zeil, De Volkskrant,
28 september 2012

Vaut le voyage!

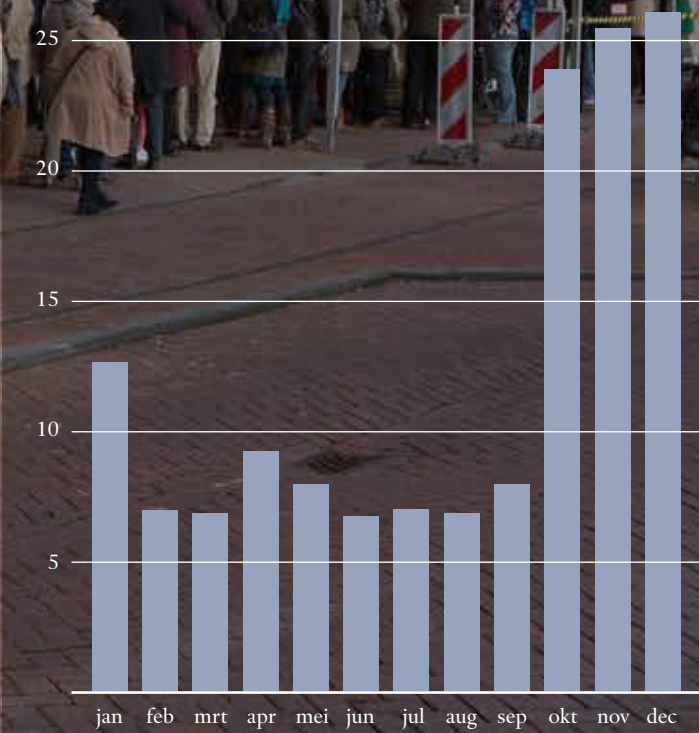
De Standaard

Bezoekcijfers

In 2012 bezocht een recordaantal mensen Teylers Museum: 147,500. Ruim 16% meer dan het jaar ervoor. Het publiek waardeerde het museum als geheel met een 8,3 In dagbladen en tijdschriften verschenen artikelen over het museum en de tentoonstellingen met een advertentiewaarde van in totaal 1.539.198,06 euro. Dat is ruim 40% meer ten opzichte van het voorgaande jaar.

Bezoekers per maand in 2012 (x 1000)

Bezoekers per jaar vanaf 2007 (x 1000)

Bezoekers educatie en publieksactiviteiten

BEZOEKERS	2012	2011
Educatie		
Basisschoolleerlingen	2.709	2.048
Kinderen 6-12 jaar Kunst & Vliegwerk regulier en verjaarspartijtjes	504	483
Kinderen 6-12 jaar vakantieworkshops	1.071	896
Kinderen 6-12 jaar educatieve speurtochten	3.861	4.349
Leerlingen voortgezet onderwijs	3.184	2.093
Studenten hoger onderwijs en volwasseneneducatie	1.401	1.364
Totaal	12.730	11.233
Overige activiteiten		
Lezingen, inleidingen, evenementen	2.614	2.586
Bezoekers Museumweekend	2.373	1.492
Bezoekers in groepsverband voor diverse rondleidingen	5.820	3.772
Totaal	10.807	7.850
Totaal bezoekers educatie / publieksactiviteiten	23.537	19.083

Supperdupper kuppermupper
schupperleuk!

R v. Ben, gastenboek, 4 mei 2012

Educatie in 2012: een gezonde groei

Veel onderwijsinstellingen en bezoekers in diverse groepsverbanden wisten in 2012 de weg naar Teylers Museum te vinden. Over de gehele linie laten de educatieve cijfers een gezonde groei zien ten opzichte van 2011. Dat geldt zowel voor het onderwijsaanbod als voor de rondleidingen en de overige publieksactiviteiten. Met name de druk bezochte tentoonstelling *Rafaël* trok veel belangstelling.

Basisschoolleerlingen

Basisscholen maakten vooral gebruik van het vaste educatieve aanbod van Teylers. De *Blitstour* is daarbij onverminderd populair en werd alleen nog overtroffen door *Wie Wat Bewaart Heeft Wat*, een programma waarvoor nauw met het Frans Hals Museum wordt samengewerkt. Vermeldenswaard zijn twee opnames die in 2012 ten behoeve van het basisonderwijs zijn gemaakt voor NTR-Schooltv. Op 5 april kwam weer-vrouw Willemijn Hoebert langs voor uitleg over Donder & bliksem voor het programma *Huisje Boompje Beestje*; op 17 februari zijn opnames gemaakt voor het programma *Vroeger was alles anders*, voor het canon-venster ‘Pruiken en Revoluties’.

De belangstelling voor de Kunst & Vliegwerk workshops (voor kinderen van 6 tot 12) is al een aantal jaren stabiel. Opvallend is dat steeds meer K&V-workshops worden afgenomen als verjaarspartijtje, blijkbaar mogen feestjes behalve leuk ook steeds leerzamer zijn. De vakantie-workshops in het Lab hebben meer kinderen getrokken dan in 2011, ondanks het dichtblijven van het Lab in de Herfst- en Kerstvakantie vanwege *Rafaël*. De daling bij de educatieve speurtochten is ook toe te schrijven aan de drukte bij *Rafaël*: het speuren naar objecten en verhalen was vaak moeilijk te combineren met de massa’s bezoeken in de zalen.

Voortgezet onderwijs

In 2012 is het aantal leerlingen uit het voortgezet onderwijs voor een algemene rondleiding constant gebleven. De groei van 50% komt volledig op het conto van het educatieve aanbod rond *Rafaël*. Circa 1200 leerlingen kwamen uit heel Nederland en België om zelfstandig met de Kijkwijzer de kunst van de Italiaanse meester te bestuderen, of om deel te nemen aan de frescoworkshop waarvoor een speciale ruimte was ingericht aan de Bakenessergracht.

Overige publieksactiviteiten

De overige educatieve activiteiten bestonden uit een divers aanbod aan lezingen, inleidingen bij tentoonstellingen, rondleidingen en diverse evenementen. In 2012 vonden drie *Winterlezingen* plaats, over Lucas van Leyden, de brieven van Johannes en over religieus liberalisme. De *Winterlezingen* worden al sinds de oprichting georganiseerd door de leden van Teylers Stichting die binnen hun vakgebied spreken over kunst, wetenschap of godsdienst. In de herfstvakantie vond tijdens *Rafaël* de tweede editie van de *Campaign for Drawing* plaats, een initiatief om mensen door middel van diverse tekenoefeningen beter naar kunst te laten kijken. De *Campaign* (met als thema het menselijk lichaam) trok veel belangstelling; behalve een snel volgeboekte cursus ‘naaktmodel tekenen’ leverde de *Campaign* ook een 70 meter lange tekening op die door honderden bezoekers was gemaakt. Het aantal bezoekers in groepsverband bleef het hele jaar stabiel maar kende een spectaculaire groei door – uiteraard – *Rafaël*. In november vond de eerste editie plaats van *Teylers Ontmoet*, een reeks maandelijks interviews met auteurs van recent verschenen boeken over natuurwetenschap, natuurhistorie en reisverslagen.

*Vanaf de website en
binnenkomst al veelbelovend!
We zijn benieuwd.*

Zeinstra, Almere, gastenboek, 1 juli 2012

Digitale bezoekers Teylers Museum

WEBSITE www.teylersmuseum.nl	2012	2011
Bezoeken	312.626	223.623
Unieke bezoekers	219.541	162.783
Paginaweergaves	1.238.997	1.015.836
Pagina's per bezoek	3,96	4,54
Gem. bezoekduur	00:02:37	00:02:40
Nieuwe bezoeken	67,44%	67,77%

TEYLER NET (BLOG)	2012	2011
Bezoeken	17.125	15.414
Unieke bezoekers	11.968	9.925
Paginaweergaves	46.944	44.628
Pagina's per bezoek	2,73	2,90
Gem. bezoekduur	00:02:07	00:01:45
Nieuwe bezoeken	46,66%	63,03%

TWITTER	2012	2011
Followers	4.842	2500
Tweets	3.564	3000

FACEBOOK	2012	2011
Nieuwe vind-ik-leuks	730	313
Totaal vind-ik-leuks	1161	432

*Teylers museum Haarlem is
really amazing and inspiring!
Rafaël rules!!*

@wibisoerjadi, Twitter, 14 november 2012

Websites Teylers Museum
www.teylersmuseum.nl

<http://instrumenten.teylersmuseum.nl>
Het Fysisch Kabinet van Teylers Museum gedigitaliseerd met een databank van meer dan 750 instrumenten.

www.teylersuniversum.nl Digitale constructie van de dwarsverbanden tussen de collecties, de hoofdrolspelers, het gebouw en de bezoekers van Teylers Museum.

www.circusmuseum.nl Beeldbank met posters, foto's en prenten uit de verzameling van Jaap Best, één van de grootste online circuscollecties ter wereld, in beheer bij Teylers Museum.

www.rafael2012.nl In het kader van de tentoonstelling *Rafaël* van 28 september 2012 t/m 6 januari 2013

www.claudelorrain.nl In het kader van de tentoonstelling *Claude Lorrain* van 29 september 2011 t/m 8 januari 2012

www.vogelsxxl.nl In het kader van de tentoonstelling *Vogels van formaat. Het meesterwerk van Audubon* van 3 november 2007 t/m 20 januari 2008

www.michelangelo.nl In het kader van de tentoonstelling *Michelangelo* van 6 oktober 2005 t/m 8 januari 2006

www.piercingplek.nl In het kader van de tentoonstelling *Piercing, de versierde mens II* van 22 februari t/m 1 juni 2003

2012 in beeld

Januari

- Tijdens de Kerstvakantie was het museum op maandag **2 januari** extra geopend. Volwassenen kregen de laatste kans de tentoonstelling *Claude Lorrain* te bezichtigen terwijl kinderen zich vermaakten in Het Lab.
- Op **12 januari** werd de traditionele Nieuwjaarsborrel georganiseerd voor medewerkers, vrijwilligers en rondleiders.
- Ter ere van de lange vriendschap tussen Teylers Museum en het verzamelaarsrechtspaar Marieke en Pieter Sanders opende op **19 januari** de tentoonstelling *Met andere ogen. Tekeningen uit de collectie Sanders* in het Prentenkabinet.

- Op **21 januari** bezochten 135 *Wikipedians* en belangstellenden het museum. Met een schrijfwedstrijd, de *Teylers Challenge*, werden vrijwilligers gestimuleerd in samenwerking met de conservatoren verhalen over het museum online te zetten. In 2012 werkten Teylers Museum en Wikimedia Nederland samen om informatie over de rijke collecties en de geschiedenis van Teylers Museum in meerdere talen beschikbaar te maken op Wikipedia. Het was de eerste keer dat een Nederlands museum en Wikipedia op deze manier samenwerken.

- Op zaterdag **28 januari** werd de tentoonstelling *Hulde! Verering in de Gouden Eeuw* geopend door Halbe Zijlstra, Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Prof. Maarten Prak (Universiteit Utrecht) gaf een historische inleiding.
- Op zondag **29 januari** vond de eerste *Winterlezing* van 2012 plaats, *De brieven van Johannes: reconstructie van een vroegchristelijk conflict*, georganiseerd door Teylers Stichting.
- Tijdens de opening van *Hulde!* kreeg staatssecretaris Zijlstra het complete Werelderfgoed dossier overhandigd en op maandag **30 januari** werd het bijna 10 kilo zware dossier in Parijs overhandigd aan de directeur van het World Heritage Centre van UNESCO.

Februari

- Het jaarlijkse Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij vond plaats in het Rijksmuseum Amsterdam op **6 februari**. Naast het bedrag van 200.000 euro voor Teylers Museum, ontving het Fundatiehuis een bedrag van 600.000 euro voor de restauratie en opening van het oude woonhuis van Pieter Teyler.
- Op **11 februari** werd de eerste *Jaap van der Veen | Teylers Museum Prize for the Contemporary Art Medal* uitgereikt. De Tsjechische kunstenaar Otakar Dušek (1974) werd unaniem tot winnaar verkozen. Het is de grootste internationale prijs voor hedendaagse penningkunst en wordt eens in de vijf jaar uitgereikt aan een kunstenaar wiens werk een belofte vormt voor de toekomst. Dušeks werk was van 11 februari t/m 9 september te zien in de Penningvitruine.

- Bij herstelwerkzaamheden werd de voorgevel een aantal weken aan het oog onttrokken door grote doeken.
- Op **22 februari** overleed Jan van Borssum Buisman, de laatste kasteleyn van Teylers Museum. In 1952 volgde hij zijn vader op. Hij werkte in deze functie tot 1983.
- Van **24 februari** t/m 2 september was in het Boekenkabinet de expositie *Ottomaans Turkije door westerse ogen* te zien n.a.v. de viering van 400 jaar diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en Turkije. Een centrale plaats was ingeruimd voor de *Voyage Pittoresque* van Antoine Ignace Melling, één van de meest gedetailleerde en invloedrijke publicaties over de Ottomaanse cultuur. De publicatie is digitaal toegankelijk gemaakt op de website van Teylers Museum.

Maart

- Op **6 maart** spraken Robbert Dijkgraaf, Ton Wiechmann en conservator Marijn van Hoorn in Teylers Museum over de eerste directeur, Martinus Van Marum. Het gesprek is opgenomen in het boek *Reuzen van de lage landen* dat verscheen naar aanleiding van het vertrek van Dijkgraaf als president van de KNAW.
- Nieuwe Vrienden konden op **7 maart** kennismaken met het Vriendenbestuur en medewerkers van Teylers Museum. Daarnaast kregen ze de kans om de tentoonstelling *Hulde! Verering in de Gouden Eeuw* uitvoerig te bekijken en kennis met elkaar te maken.
- Kunst & Vliegwerk, het educatieve programma met kinderworkshops op de woensdagmiddag, bestond op **14 maart** 15 jaar. Dat werd samen met de jonge deelnemers gevierd.

April

• Op *16 maart* werd de eerste editie van de *Haarlemse Lente* in Teylers Museum geopend door Joop Daalmeijer, voorzitter van de Raad voor Cultuur. Tijdens dit evenement openden alle Haarlemse hedendaagse kunstinstellingen 's avonds hun deuren.

• Museumdirecteur Marjan Scharloo gaf op *18 maart* de lezing *Majesteitsschennis in metaal?* in het kader van de tentoonstelling *Hulde!*

• Dr. Debora Meijers nam op *30 maart* afscheid van de Opleiding Kunstgeschiedenis van de Universiteit van Amsterdam met een symposium in Teylers Museum. Meijers is gespecialiseerd in de geschiedenis van het verzamelen, ordenen en presenteren van kunstvoorwerpen vanaf de 18de eeuw.

• In de lezing *Penningen en huwelijksportretten* op *15 april* stond em. hoogleraar Kunstgeschiedenis (Universiteit Utrecht) Eddy de Jongh stil bij de vraag wat 17de eeuwse huwelijksportretten en penningen over de toenmalige werkelijkheid vertellen (en wat niet).

• Op *19 april* kregen oud-leden van de Eerste en Tweede Kamer een rondleiding door het museum.

• Het jaarlijkse symposium van de European Botanical and Horticultural Libraries Group vond op *27 april* plaats in Teylers Museum.

• Op *28 april* organiseerden het museum en Wikimedia Nederland een studiedag in Teylers. Na een inspirerende rondleiding achter de schermen in het depot Paleontologie-Mineralogie konden geïnteresseerden samen met conservatoren van het museum aan de aanvulling van Wikipedia-artikelen werken.

• Tijdens de Meivakantie van *28 april t/m 6 mei* werden er extra Kunst & Vliegwerk workshops georganiseerd en was Het Lab speciaal geopend voor jonge bezoekers om te experimenteren met licht, kracht, geluid en elektriciteit.

In Teylers Museum kun je deze zomer zonder te verregenen of in te sneeuwen in de voetsporen treden van De Saussure, die al in 1787 de Mont Blanc beklom.

Nuel Gieles, Haarlems Dagblad, 21 mei 2012

Mei

• Nelleke Noordervliet gaf op *6 mei* een lezing over haar historische roman *Vrij man*. De lezing vond plaats in het kader van de tentoonstelling *Hulde! Verering in de Gouden Eeuw*.

• Personen en instellingen die de restauratie mogelijk maakten van de historische Mont Blanc maquette werden op *9 mei* feestelijk ontvangen in het museum. Zij hadden meegedaan aan de crowdfundingactie 'Adopteer een Berg' en kregen de gerestaureerde maquette als eersten te zien.

• Op *13 mei* vond de eerste opname plaats van het radioprogramma *Mag Het Ergens Over Gaan?* in samenwerking met de lokale omroep Haarlem105 RTV. In dit radioprogramma interviewde Ziggy Klazes iedere week een belangrijke gast in het museum in het kader van duurzaamheid. Journalist Willem Middelkoop beet het spits af.

• Vlak voor de opening van *Naar de top. Expeditie Mont Blanc* werden de gasten verrast door abseilers. Onder andere museumdirecteur Marjan Scharloo *seilde ab* van de monumentale gevel.

• Op *22 mei* vond een *private view* plaats van *Naar de top. Expeditie Mont Blanc* voor Vrienden en begunstigers van Teylers Museum.

• Op *26 mei* opende in Het Prentenkabinet de tentoonstelling *Eet Smaakelijk!*, een selectie van tekeningen en prenten uit eigen collectie bestaande uit vijf gangen: Bijbel en mythologie, de dagelijkse maaltijd, het feestmaal, honger en stilleven.

Jan Hendrik Weissenbruch,
(1824-1903), *Gezicht op een stad
bij zonsopkomst*, ca. 1895-1900.
Deze aquarel werd *in 2012*
aangekocht met steun van de
BankGiro Loterij.

Jan Hendrik Weissenbruch was een van de belangrijkste kunstenaars van de Haagse School. Vooral zijn latere aquarellen zijn vermaard vanwege de manier waarop hij daarin het licht en de atmosfeer van vluchtige momenten wist te vangen. Met deze aquarel voegt Teylers Museum hiervan een bijzonder krachtig voorbeeld toe aan de collectie. Met slechts enkele sobere kleuren verbeeldde Weissenbruch een bijna abstracte, maar zeer stemmingsrijke zonsopgang aan een haven.

Juni

- Op 2 juni 2012 bezochten de voormalige ministers en staatssecretarissen van het kabinet Balkenende I en II met partners het museum voor een uitgebreide rondleiding door directeur Scharloo en de stafleden Plomp, Hommel en Voogd.
- Beroepsavonturier Bernice Notenboom gaf op zondag 3 juni de lezing *Tegenpolen. Een persoonlijke reis op smeltend ijs*. De presentatie vond plaats in het kader van de tentoonstelling over de Mont Blanc.
- Op 10 juni organiseerden Teylers en Athenaeum Boekhandel de interviewmiddag *Op ontdekkingsreis met Redmond O'Hanlon en Reimar Schefold*. De auteurs werden geïnterviewd door Tijs Goldschmidt en Alexander Reeuwijk.

- Lodewijk Gelauff kreeg op 16 juni de eerste prijs uitgereikt voor zijn bijdrage aan de *Teylers Challenge*, het samenwerkingsproject tussen Teylers Museum en Wikipedia.
- Op 21 juni leidde conservator Bert Sliggers een groep wetenschapsjournalisten rond in het museum in het kader van een excursiedag van de Vereniging voor Wetenschapsjournalisten in Nederland.
- Op 27 juni werd de rijke collectie vogelboeken uit de bibliotheek van Teylers Museum als webtentoonstelling opgenomen op Europeana, het Europese erfgoedportal onder de naam *Birds from the Library of Teylers Museum*.

Juli/Augustus

- Tijdens de tentoonstelling *Naar de top* konden mensen elke zondag van de *zomervakantie* – wanneer het weer het toeliet – via een avontuurlijke klim de Sterrenwacht op het dak van de Ovale Zaal bezoeken. 372 bezoekers in totaal beklommen de top van het museum.
- Op 31 augustus vond op een stralende vrijdag de huwelijksvoltrekking plaats van Evelien Klop en Hugo Franck in de historische Geheerzaal van Teylers Museum. In totaal vonden er 5 huwelijken in het museum plaats in 2012.

Leuke rondleiding naar de top van Teylers! Bedankt.

Marianne & Gerrit, gastenboek, 13 juli 2012

September

- Journalist en historicus Mark van Hattem vertelde op 2 september over het ontstaan van het alpinisme in zijn lezing *De beklimming als ontdekkingsstocht. Het ontstaan van het alpinisme in de 19de eeuw*.
- Op 25 september werd de binnenlandse en Belgische pers uitgenodigd voor een speciale perspreview van *Rafaël*. Ruim 40 journalisten waren aanwezig.
- De directeur van het Albertina Museum in Wenen, dr. Klaus Albrecht Schröder, opende op woensdag 26 september onder grote belangstelling de tentoonstelling *Rafaël*.
- De dag na de opening werden de medewerkers en hun familieleden uitgenodigd voor een exclusieve bezichtiging van de tentoonstelling.

Oktober

- Op 2 en 3 oktober inspecteerde David Adshead, conservator van de National Trust in opdracht van UNESCO het gebouwencomplex in verband met de Werelderfgoednominatie.
- De museumwinkel van Teylers Museum bestond in oktober tien jaar en wordt al die jaren door trouwe vrijwilligers gerund. Sinds de opening in 2002 bezochten bijna een miljoen mensen de winkel! Er werden veel catalogi en boeken verkocht, naast heliogravures van de Rembrandtetsen uit de collectie, bollen van de Teylertulp en originele fossielen en mineralen – de grote favorieten in het assortiment.
- Op 8 oktober zat de Geheerzaal vol met *Rafaël*-belangstellenden. De hele dag spraken experts op het symposium over de ster van de Italiaanse Renaissance.

- Maar liefst 300 Vrienden van Teylers Museum kwamen op 9 oktober naar de speciale avondopenstelling.
- Van 12 t/m 16 oktober reisden de Sterrenwachtleden, de vaste schenkers binnen het Teylers Museum Fonds, in het voetspoor van Rafaël naar Urbino, Perugia en Rome.
- Op 15 oktober leerden de leerlingen van Scholengemeenschap Willem Blaeu fresco's maken nadat ze eerst kennis hadden gemaakt met het werk van Rafaël. Hierna volgden nog vele scholen hun voorbeeld.
- In de *Herfstvakantie* organiseerde het museum in het kader van de *Campaign for Drawing* tal van tekenactiviteiten, waaronder vier verschillende workshops naaktmodel tekenen. Rafaël vormde de grote inspiratiebron.

Wetenschap ontmoet kunst!

Falco B, Tripadvisor, 12 december 2012

November

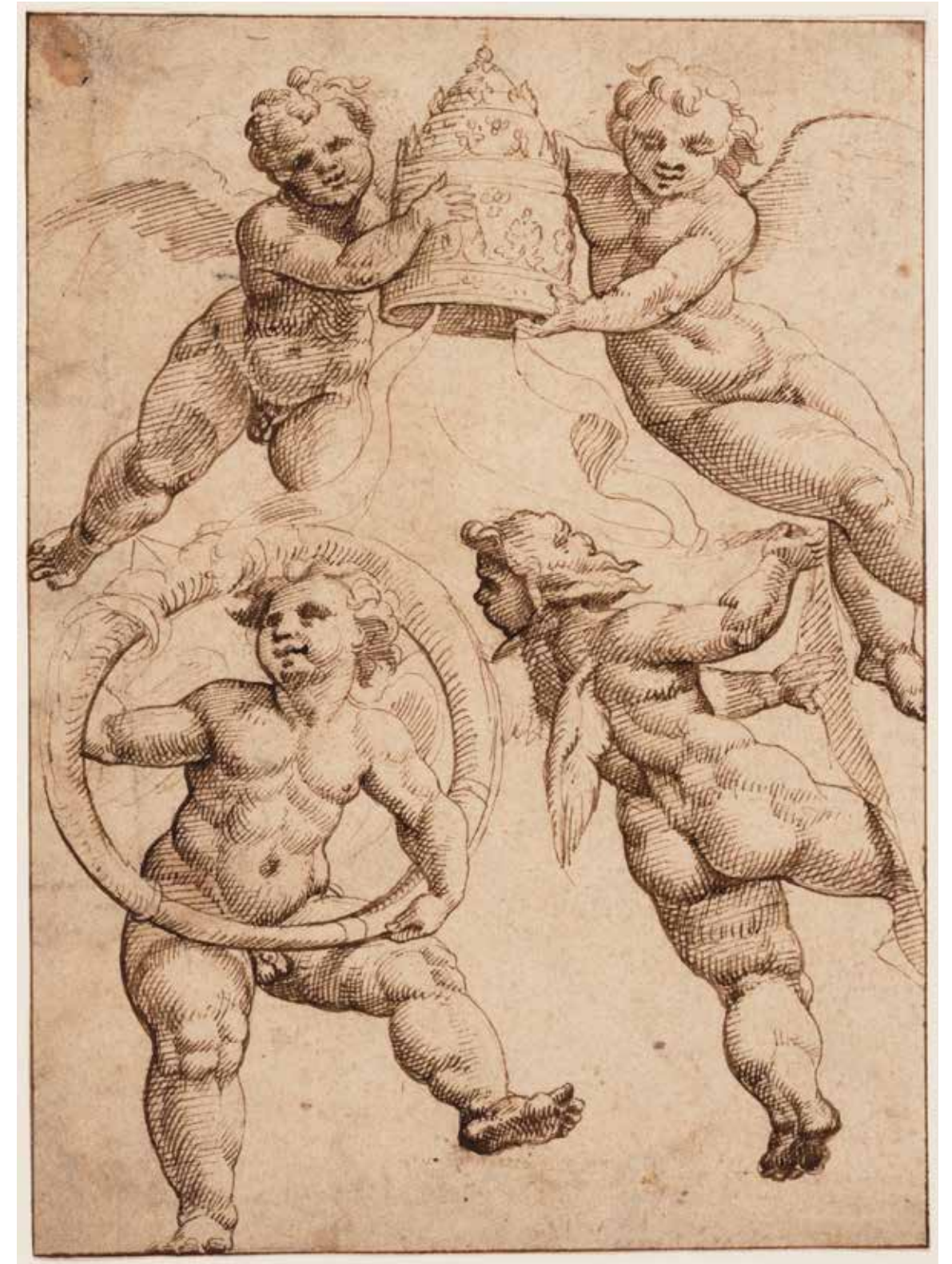
- De Kunstcollectie van Teylers Museum werd met afbeeldingen van nagenoeg alle objecten opgenomen in de gekoppelde nationale collectie-database Digitale Collectie Nederland (DiMCoN) en van daaruit naar Europeana, het digitale portal van Europese cultuur op *25 oktober*.
- 50 topstukken uit de bibliotheekcollectie van Teylers Museum worden sinds *30 oktober* online gepresenteerd in de collectiedatabase. De titels, waaronder de mooiste Nederlandse atlas uit de 18de eeuw en Audubons beroemde *Birds of America*, zijn als digitaal boek integraal door te bladeren via de website van het museum. In totaal gaat het om 140 banden en meer dan 47.000 pagina's.

- Op woensdag *7 november* mocht het museum zijn 100.000ste bezoeker verwelkomen. Maria Margraf werd deze dag bij binnenkomst verrast met bloemen en een tas vol cadeautjes, waaronder de catalogus van Rafaël.
- De feestelijke jubileumbijeenkomst van de Nederlandse Federatie van Vriendenverenigingen vond plaats op *10 november* in Haarlem in Teylers Museum en het Frans Hals Museum.
- Het tweejaarlijks fundraising Teylers Museum Gala, georganiseerd door Teylers Museum Fonds, stond op *16 november* in het teken van het Fundatiehuis. Begunstigers konden tijdens deze avond o.a. een zaklantaarnrondleiding door het Fundatiehuis volgen, genieten van een optreden van Wende Snijders en dineren in de Tweede Schilderijenzaal. Mieke van der Weij presenteerde de geslaagde avond.

December

- Teylers Stichting reikte op *12 december* in een volle Geheerzaal de Gouden penning van het Tweede Genootschap uit aan Annette Hemmes-Hoogstadt en Greet Kuulkers-Jungman. Zij hadden de prijsvraag van Teylers Tweede Genootschap gewonnen met hun inzending over Middelnederlandse rijmspreuken.
- Vanwege de grote belangstelling voor Rafaël golden er tijdens de Kerstvakantie ruimere openingstijden. De wachtenden buiten kregen warme chocolademelk en de bezoekers binnen werden geamuseerd met verhalen over het museum en de collecties.
- Op *31 december* verwelkomde Teylers Museum zijn 147.500ste bezoeker van het jaar 2012, een absoluut record in de geschiedenis van het museum.

Maarten van Heemskerck (1498-1574),
Vier engelen met emblemen van Paus Leo X, 1532

Deze tekening is *in 2012* aangekocht met steun van het Mondriaan Fonds, de Vereniging Rembrandt en de heer Matthijs de Clercq in New York.

Van Heemskerck maakte deze tekening in de Stanze van Rafaël naar een fresco van Rafaëls beroemdste leerling Giulio Romano. In de collectie bevindt zich een tekening van Rafaël zelf voor diezelfde Stanze (maar dan voor een ander vertrek), waarop een vergelijkbaar motief te zien is: een staande putto met een embleem van paus Leo X.

> In 2012 is veel bouwtechnisch en bouwhistorisch onderzoek verricht aan het Fundatiehuis. Onderzoeken naar de fundering wezen uit dat de verschillende bouwdelen (Fundatiehuis, Kasteleinswoning, Laboratorium) een wisselende ondergrond hebben. In overleg met de architecten, de monumentenexperts van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en van de Gemeente Haarlem, en de betrokken bureaus, is het plan ontworpen om onder de bestaande vloer een betonplaat te leggen van ongeveer 25 cm dik, die de hele oppervlakte van het pand beslaat, zodat in de volgende eeuwen het pand gelijkmatig zal verzakken en scheuren in muren en stucwerk zoveel mogelijk vermeden worden.

< In mei 2012 werd de restauratie van het exterieur van de Ovale Zaal afgerond. De zaal is weer wind- en waterdicht, de houtconstructie is hersteld, hang- en sluitwerk is gerestaureerd en de gevel is voorzien van nieuw potdeksel-werk.

Het hoogtepunt van de restauratie van de Ovale Zaal was de nieuwe houten trap, die gemaakt is van duurzaam Accoyahout. De trap kwam in de zomer meteen goed van pas toen bezoekers van de tentoonstelling *Naar de top* de Sterrenwacht konden 'beklimmen'.

Financieel verslag

Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is verheugd over de resultaten die het museum in 2012 wist te realiseren. Belangrijke tentoonstellingen en het hoogste aantal bezoekers ooit zijn enkele zichtbare wapenfeiten. De medewerkers van het museum verzetten eveneens veel werk in het digitale domein, waardoor grote delen van de collecties online voor het publiek beschikbaar zijn gekomen.

De Raad van Toezicht kwam in 2012 zeven keer bij elkaar. Dat is ruimschoots meer dan in andere jaren. Het Activiteitenplan ten behoeve van de subsidieaanvraag bij het Ministerie van OCW, het oordeel daarover van de Raad voor Cultuur, en het Nominatiedossier voor het aanvragen van de Werelderfgoed status vormen daarvoor voldoende aanleiding. De visie van de Raad voor Cultuur op Teylers Museum als een monument met een museale waarde werd door de Raad van Toezicht niet gedeeld. Gelukkig heeft de Raad voor Cultuur het subsidieadvies na bezwaar bijgesteld, waardoor de oorspronkelijk voorgestelde bezuiniging bijna werd gehalveerd.

De Raad van Toezicht heeft de regels van de Code Cultural Governance omtrent goed bestuur nageleefd volgens de statuten van de stichting en in het Reglement van de Raad van Toezicht. De Raad stelde de jaarrekening over 2011 in het voorjaar van 2012 vast en de begroting voor 2013 in het najaar. Het museum zal vanaf 2013 kunnen beschikken over minder subsidie dan de jaren ervoor. Het zal een echte uitdaging zijn om het bestaande niveau van de activiteiten zo goed mogelijk in stand te houden door enerzijds de eigen inkomsten te verhogen en anderzijds bezuinigingen door te voeren. De Raad heeft er veel vertrouwen in, dat de medewerkers van het museum zullen slagen een nieuw begrotingsevenwicht te vinden gezien de vele mogelijkheden voor het genereren van extra inkomsten.

Door onvoorziene omstandigheden ontstonden in 2012 twee extra vacatures in de Raad, in plaats van één. Zoals vastgelegd in de statuten en in het Reglement van de Raad van Toezicht zijn de drie nieuwe leden aan de hand van de profielschetsen en na zorgvuldige consultatie van alle betrokken partijen in de loop van 2012 benoemd.

Jan Maarten Boll droeg in de laatste vergadering van het jaar de voorzittershamer over aan Klaas Knot, president van De Nederlandsche Bank. Mevrouw Zoë Kwint, werkzaam als rector van het Stedelijk Gymnasium Haarlem, nam de plaats in van Madelon Kruijff, die een functie buiten het Haarlemse onderwijs aanvaardde. Wim van Saarloos nam de plek in van Robbert Dijkgraaf, die directeur werd van het *Institute for Advanced Study* in Princeton. De heer van Saarloos is werkzaam als directeur van de Stichting voor Fundamenteel Onderzoek der Materie (FOM). De Raad van Toezicht is bijzonder veel dank verschuldigd aan de vertrekkende leden die zich allen op een geweldig betrokken manier voor Teylers Museum hebben ingezet.

De samenstelling van de Raad van Toezicht was per 31 december 2012 als volgt:

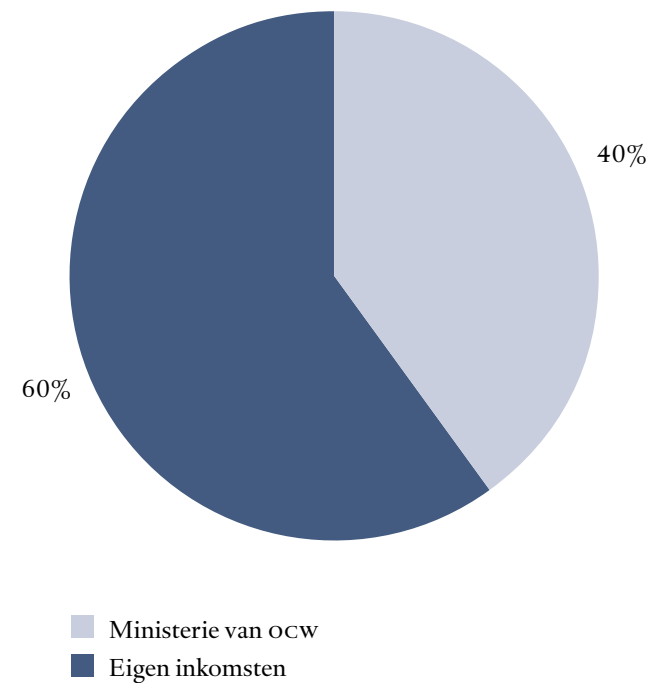
Prof. dr. K.H.W. Knot, *voorzitter*
(opvolger mr. J.M. Boll per 11 december 2012)
Mevr. drs. Z. Kwint, *lid*
(opvolger van mevr. A.M.M. Kruijff per 28 juni 2012)
Prof. dr. ir. W. van Saarloos, *lid*
(opvolger prof. dr. R.H. Dijkgraaf per 21 september 2012)
Drs. F. Waller, *penningmeester*

Namens Teylers Stichting
Mr. J.J. van Es, *vice-voorzitter*
Mr. J.E. Trip, *lid*

Toelichting op de jaarrekening 2012

Het exploitatieresultaat over 2012 is het gevolg van enerzijds de opgelegde bezuinigingen door het Ministerie van OCW en anderzijds de grote inspanningen die Teylers Museum zich heeft getroost om deze bezuinigingen op te vangen door het trekken van meer bezoekers en het verwerven van extra inkomsten bij fondsen en sponsors. Vergeleken met 2011 vertoonde het exploitatievolume in 2012 een grote stijging. Deze stijging is toe te schrijven aan de extra inkomsten en uitgaven ten behoeve van de *Rafaël* tentoonstelling en aan een legaat.

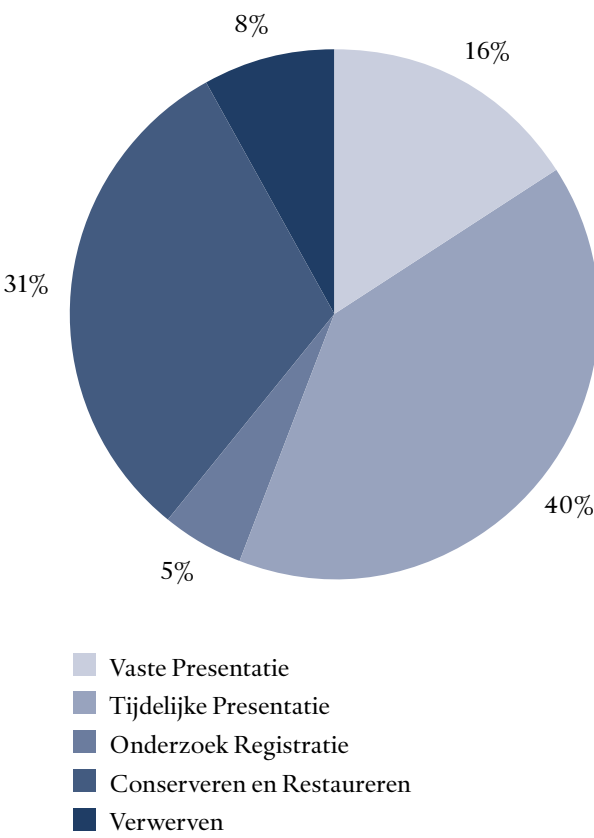
Verhouding eigen inkomsten 2012 ten opzichte van totale inkomsten*

* Het Ministerie van OCW hanteert een afwijkende berekeningswijze. OCW drukt de eigen inkomsten uit in een percentage van de gegeven subsidie. Het eigen inkomstenpercentage is dan 143,5%.

Het jaar 2012 kon worden afgesloten met een positief saldo van € 6.061. In 2011 is met de Raad van Toezicht afgesproken het eigen vermogen te laten groeien tot € 600.000 per 31 december 2013 zodat er enige weerstand beschikbaar is om de financiële gevolgen van een onverhoopte calamiteit op te vangen indien er tijdelijk geen publieksinkomsten zouden zijn. De financiële positie van het museum is per 31 december 2012 volgens plan versterkt door de toevoeging van € 100.000. In totaal had het eigen vermogen per 31 december 2012 een omvang van € 520.073.

Uitgave naar functie 2012

Financieel overzicht

EXPLOITATIEREKENING			BALANS PER		
	2012	2011		31-12-12	31-12-11
Baten	€	€	Debet	€	€
Subsidies OCW	2.926.024	2.962.571	Vaste activa	4.529.899	4.117.606
Overige subsidies ¹	248.334	128.333	Vlottende activa	170.117	206.970
Eigen inkomsten	4.198.726	1.982.550	Vorderingen	744.175	845.370
	7.373.084	5.073.454	Liquide middelen	2.445.576	2.220.385
				7.889.767	7.390.331
Lasten	€	€			
Personeelskosten	2.302.940	1.988.117	Credit	€	€
Afschrijvingen	92.517	-51.355	Eigen Vermogen	520.073	416.417
Huur/beveiliging	201.229	191.968	Bestemmingsfonds OCW	11.721	9.316
Aankopen	392.915	374.675	Bestemmingsfonds instandhouding/restauratie	1.384.122	800.000
Overige lasten ²	4.354.867	2.596.745	Egalisatiereserve ⁴	3.668.483	3.386.248
	7.344.468	5.100.150	Voorzieningen	524.301	636.233
Diverse baten/lasten ³	- 22.554	28.548	Langlopende schulden	-	133.742
			Kortlopende schulden	1.781.069	2.008.223
Resultaat	6.062	1.852		7.889.769	7.390.331

Dit verkort financieel verslag is ontleend aan het financieel jaarverslag 2012 van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum. Bij dit financieel jaarverslag is een goedkeurende controleverklaring van de accountant verstrekt.

1) Dit zijn subsidies uit publieke middelen.
2) In de overige lasten zijn o.a. de kosten van de *Rafaël* tentoonstelling en toevoegingen aan bestemmingsreserves opgenomen.
3) In deze post zijn rentebaten, storting in de continuïteitsreserve en een vrijval van een reservering van vorig jaar opgenomen.
4) Dit bedrag heeft betrekking op o.a. de in 1996 afgeronde verbouwing en nieuwbouw van het museum. Elk jaar worden de afschrijvingen hierop in mindering gebracht.

Bijlagen

Aanwinsten

KUNSTVERZAMELINGEN

Scheningen

Schenking mevr. J.C. van Vrede-
van der Hoeven

Gerrit Malley (1753-1816), *Ruiter
met koets en honden*, schilderij, 1811

Johannes Elisa Criellaert (1816-1898),
Jagers met hond, tekening, 1839;
Paard, tekening, 1839

Alexander Henri Robert van Maasdijk
(1856-1931), *Schetsboekje*, 1907;
Schetsboekje, 1905; *Pronkbed van
Lodewijk XIV*, tekening, 1876; *Ruiter
in harnas*, tekening, 1876; *De très haut*,
tekening, 1876; *Point de vue du haut
terrasse Orange*, tekening, 1876; *1/2 assis
sur plage*, tekening, 1876; *Vent venu de
la mer*, tekening, 1906; *Soleil*, tekening,
1876; *On sent la lumière*, tekening, 1876

Gerrit Malley (1753-1816), *Album met
62 paardentekeningen*, 1773; *Vier losse
tekeningen van staande paarden*, 1773

Sungua (jaartallen onbekend), *Gezicht
op de baai/haven van Macao*, tekening,
1850; *Head-quarters Canton*, tekening,
1850; *Voormalige factorijen te Canton*,
tekening, 1850; *Gouverneurs Paleis
te Canton*, tekening, 1850, *Pagode
te Canton*, tekening, 1850, *Shanghai*,
tekening, 1850

Joannes Bemme Adrz., (1775-1841),
Vignet met paardenkop en zadel,
prent, 1800

Gerrit Malley (1753-1816), *Vignet
voor meester zadelmaker J.C. Dolk
te Rotterdam*, prent, 1773; *Serie van 11
losse prenten van paardenkoppen*, 1773

William Nicholson, *An Alphabet*,
boek, 1898; *Schilderskistje*, mahonie-
hout, ca. 1800

Schenking Livingstone gallery
& kunstenaar

Raquel Maulwurf (1975), *Seascape XII*,
tekening, 2012

Schenking Johannes Marcus

Carel Nicolaas Storm van 's-Gravesande
(1841-1924), *Havenhoofd bij Vlissingen*,
prent, 1861

Schenking van de heer en mevrouw
Mosler-Reiss

Jean Claude Richard Saint-Non (1730-
1792), *Recueil de Griffonis, de Vues,
Paysages, fragments antiques et Sujets
historiques, gravés tant a' l'eau-forte
qu'au lavis par l'abbé de Saint-non
d'apres differents maitres des ecoles
italiennes et de l'ecole francaise*,
Album met ca. 290 prenten, 1780

Schenking mevr. A.E. Roodenburgh-
van Looy

Jacobus van Looij (1855-1930), *In 't café*,
prent, 1875

Jacobus van Looij (1855-1930),
Nieuwjaarsdag, boek, 1916

Schenking prof. dr. Robert W. Scheller

H. Alken, *The progress of motor car*, prent,
1828; *H. Alken, The progress of motor
steam*, prent; *Josiah Allen, Dr. Church's
London & Birmingham Motor Car*,
prent; *C. Hunt, Mr. Hancock's London
& Paddington Motor Car 'Enterprise'*,
prent, 1833; *Henry Pyall (1795-1833),
The New Steam Carriage*, prent, 1828

Legaten

Legaat M.P. de Haas

Chiel Braat (1962), *Gezicht op de Lange
Begijnestraat te Haarlem*, tekening,
2000; *Gezicht op de Lange Begijnestraat,
Begijnhof en de Korte Begijnstraat te
Haarlem*, tekening, 2000; *Gezicht op de
Nauwe Appelaarsteeg en de Damstraat
te Haarlem*, tekening, 2001

Jan Caspar Philips (ca. 1700-1775),
Jungit concordia mentes, prent, 1759

Jan Caspar Philips (ca. 1700-1775),
Jungit concordia mentes, etsplaat, 1759
Anoniem, *Portret van Theo de Haas*

Aankopen

Aangekocht met steun van de
BankGiro Loterij

Henriette Ronner-Knip (1821-1909),
De pianoles, schilderij, 1890

Geer van Velde (1898-1977), *Compositie*,
tekening, 1947; *Compositie*, tekening,
1950

Jan Hendrik Weissenbruch,
(1824-1903), *Gezicht op een stad
bij zonsopkomst*, acquarel,
ca. 1985-1900

Willem Arnold Witsen, (1860-1923),
Gezicht op Ede in de winter,
tekening, 1895

Aangekocht met steun van de heer
Matthijs de Clercq, Mondriaanfonds
en de Vereniging Rembrandt
Maarten van Heemskerck (1498-1574),
*Vier engelen met emblemen van
Paus Leo X*, tekening, 1532

Aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum
Jonathan Seville Bragdon (1944),
Duinen bij Wijk aan Zee, tekening, 2010
David Haines (1969), *Sketch (Boys in a field)*, tekening, 2010
Rens Krikhaar (1982), *Zonder titel (Vlot)*, tekening, 2012
Robert Nicol, *Estuary*, 2011, *Scaffold*, tekening, 2011
Renie Spoelstra (1974), *Archive: Forest#15*, tekening, 2011

NUMISMATISCH KABINET

Scheningen

Schenking mevr. W. Mantje-Hollanders
Anoniem, *Staatliche Porzellan-Manufactur te Meissen*, porselein, 1922
20 mark, noodmunt uit Leipzig, porselein, 1922
100 mark, noodmunt, verguld porselein, 1922

Johann von Goethe, porselein, circa 1922
Friedrich von Schiller, porselein, circa 1922
honderd jaar Noordzeekanaal, blik, 1976
Lello Scorzelli, *Giovanni Montini, paus Paulus VI* (1963-1978), brons, 1965
Hendrik Walter, dubbele stuiver uit Gelderland, zilver, 1785

Schenking dhr. W. Roelants
Anoniem, penning, *inwijding van het universiteitsgebouw te Utrecht, in originele verpakking*, brons, 1894

Schenking dhr. A. Staden
Anoniem, taler uit 1780 van Maria Theresia, naslag, zilver, circa 2000

Schenking dhr. J. van der Veen
Otakar Dušek (1974), penningen: *slag bij Stalingrad*, zilver, 2002; *Václav Havel*, zilver, 2005; *eerbetoon aan politieke gevangenen*, beton, ijzer, brood, 2006; *slag bij Kursk 1943*, zilver, 2008

Schenking mevr. mr. C. de Wit-In't Veld, uit de nalatenschap van haar man
dhr. drs. R.J. de Wit, oud commissaris van de koningin in Noord-Holland
Anoniem, penningen:
Vijftig jaar genootschap 'Natura Artis Magistra' (het latere Artis te Amsterdam), brons, 1888
Zegel van Alkmaar als papiergewicht, brons en steen, 1970
Erepenning van de stad Troyes, verzilverd brons, 1973
Erepenning van de stad Troyes, verzilverd brons, 1976
Honderd jaar Noordzeekanaal aangeboden door de Kamer van Koophandel, brons, 1976
Samenwerkingsorgaan West-Friesland, brons, 1979
Erepenning van Darmstadt, goud, circa 1980
zegel van San Francisco als papiergewicht, brons en marmer, circa 1980
Nationale Visserijdagen te Den Helder, zilver, 1986

Opening van het Energie Bedrijf Amsterdam Museum, aluminium, 1987
Etstoel van Drenthe, zilver, 1987
Onthulling van het monument voor het Joodsch Werkdorp Nieuwe Sluis, brons, 1989
Natuurmonumenten, vertind brons, circa 1990
Firma Orfèvrerie Christofle te Parijs, gespecialiseerd in galvanotechniek, verzilverd, circa 1990
Sleutel van Orlando, verbronsd, circa 1990
Zegel van Muiderberg, brons, circa 1990
Vierhonderd jaar Zijpe, symposium voor toekomstige kustontwikkeling, zilver, 1997
Vijfentwintigjarig bestaan van de Bijzondere Bijstands Eenheden (BBE), Justitie, vertind brons, 1998
Tweehonderdste herdenking van de slag bij Castricum 1999, wit metaal, 1999
Reinier Arondeaux (1655-1727)?, *Vroedchapspenning van Alkmaar*, zilver, zonder jaar (1692-1778)
Henk van Bommel (1938), *Verplaatsing van korenmolens 'De Eersteling' in de gemeente Haarlemmermeer*, brons, 1977
Katinka Bruyn-Van Rood (1913-2000), *inhuldigingsmedaille, kroning van koningin Beatrix*, zilver en lint, 1980
Maria Carmela Colaneri (1963), *Italiaanse Staatsarchieven*, zilver, 1990
Gustaaf Hellegers (1937), *Honderdvijfentwintig jaar gemeente Haarlemmermeer*, brons, 1980
Bruno Ninaber van Eyben (1950), gulden,

< Henriëtte Ronner-Knip (1821-1909), *De pianoles*, ca. 1890, olie-
verf op paneel. Aangekocht met steun van de BankGiro Loterij.
Dit schilderij werd 1897 aangekocht.
In 1966 werd het doek echter uit geldnood verkocht, zodat sindsdien een kenmerkend schilderij van deze eind 19de eeuw zeer populaire poezenschilderes ontbrak in de collectie. Dankzij de steun van de BankGiro Loterij heeft het museum het schilderij in 2012 kunnen terugkopen.

Herinnering aan het afscheid van de gulden, zilver, 2001
Otto Jonckermann, *Orlando, the city beautiful & international airport*, brons, circa 1990
Paul Kramer, *Vijftig jaar schuttersvereniging Willem Tell te Roermond*, messing, 1973
Willem Vis (1936-2007), *Hembrug en Hemtunnel*, zilver, 1983; *200 jaar havenstad Den Helder*, messing, 1988; *Pieter van Foreest (1521-1597)*, brons, 1997
Jacobus Westerik (1924), *Van Gogh 1890-1990, met inscriptie van de Kamer van Koophandel*, brons, 1990

Schenking dhr. J.C. Zadoks
Horlogesleutel met de buste van burgemeester Hooft Daniëlzoon, verguld brons, zilver, 1788.
Piet Esser (1914-2004), *Jan Bronner zeventig jaar*, brons, 1952
André Galtie (1908-1984), *Jean-Henri Fabre*, brons, 1952; *Carl Linnaeus*, brons, 1985
Hans Helldörfer (1928-2008), *Beloning voor sprekers bij de Numismatische Kring Oost Nederland aan mw Zadoks-Josephus Jitta*, brons, 1975
Niilo Kalervo Kallio (1909-1969), *Universiteit Helsinki*, brons, 1967
H.J. Meijer en F. Hazekamp, *Tien jaar Numismatische Kring Groningen, gepateneerd zink?*, 1961
Guy Charles Revol (1912-1991), *Honoré de Balzac*, brons, 1949

Overige scheningen

Helmut Andexlinger (1973), twee euro, *Tien jaar muntunie*, eerste slag, bime-taal 2012
Willehad Eilers (1981), vijf euro, *Vijftig jaar Wereld Natuur Fonds*, eerste slag, zilver, 2011
Luc Luyckx, 50 eurocent, *Instempeling voor het 40-jarig bestaan van de Numismatische Kring Lisse*, eerste slag, noords goud, 2012
Tine Melzer, vijf euro, *Nederlands Werelderfgoed: Grachtengordel van Amsterdam*, eerste slag, zilver, 2012
Mirjam en Hester Mieras, vijf euro, *Beeldhouwkunst*, eerste slag, zilver, 2012

Deniz Seyda Tunca, vijf euro, *Vierhonderd jaar diplomatieke betrekkingen Nederland-Turkije*, eerste slag, zilver, 2012

Aankopen

Eddy Gheress (1944), *De parel, jaarpemning van de Vereniging voor Penningkunst*, brons, 2012
Malcolm Appleby (1946), *Congres FIDEM XXXII te Glasgow*, brons, 2012

NATUURWETENSCHAPPELIJKE BIBLIOTHEEK

Schenking dhr. T.B. Hagendoorn
J.A. Uilkens, *Katechismus der natuur, door J.F. Martinet, verkort en naar den tegenwoordigen staat der natuur-kennis verbeterd*, Amsterdam 1809

Schenking dhr. Ph. Rümke
G.L.B. van Swieten, *Commentaria in Hermanni Boerhaave aphorismos de cognoscendis et curandis morbis*, 5 delen en supplement, Leiden 1755-1776

FYSISCH KABINET

Schenking dhr. K. Schaafsma
Precisiebalans, type gangbaar tot circa 1950

PALEONTOLOGISCH-MINERALOGISCH KABINET

Schenking mevr. I van der Scheer, firma La Donna
Amethistgeode, overlangs door-midden gezaagd
Twee reusachtige amethistgeodes die voor de Mont Blanc tentoonstelling in bruikleen waren ontvangen, werden na afloop van de expositie aan het museum geschonken. De meer dan twee meter lange geode is overlangs doormidden gezaagd en geeft zo een blik op de kristallisatie van het paarse amethist.

UITGAANDE KORTLOPENDE
BRUIKLENEN

Nederland
Amsterdam, De Appel arts centre,
Topsyturvy: de tegenwereld in kunst en carnaval
2 prenten van Jacques de Gheyn II,
1 prent van Jacob Gole en 1 prent van Cornelis Dusart

Amsterdam, Bijbels Museum,
Geloof in Natuur
1 prent van Karel van Mander

Den Haag, Haags Historisch Museum,
Fantasie en werkelijkheid. De stadsgezichten van Bartholomeus Johannes van Hove
1 schilderij van Bartholomeus Johannes van Hove

Enschede, Rijksmuseum Twenthe,
High above ground
1 tekening van Koen Vermeule

Haarlem, Frans Halsmuseum (De Hallen),
Naar zee. De zee in de Nederlandse kunst sinds 1850
1 schilderij van Andreas Schelfhout

Haarlem, Frans Halsmuseum,
Cornelis van Haarlem (1562-1638)
1 schilderij van Cornelis Cornelisz. Van Haarlem

Haarlem, Historisch Museum Haarlem,
Geen cent te makken
1 schilderij van Wybrand Hendriks

Utrecht, Museum Catharijneconvent,
Vrouwen voor het voetlicht
1 schilderij van Wybrand Hendriks,
1 tekening van Jan Mankes en 1 tekening van Gerke Henkes

Amsterdam, Bijbels Museum,
J.J. Scheuchzer, *Geestelijke natuurkunde, band 1*

Buitenland
Glasgow, Hunterian Art Gallery,
Rembrandt and the Passion
1 tekening van Rembrandt Harmensz. van Rijn

INKOMENDE KORTLOPENDE
BRUIKLENEN

Hulde! Verering in de Gouden Eeuw
Amsterdam, Amsterdam Museum,
3 schilderijen, 1 Begrafenisschild,
1 grootzegel, 2 matrijzen en 4 stempels
Amsterdam, Rijksmuseum, 3 schilde-
rijen, 3 penningen, 1 kan, 1 schaal,
1 haardplaat, 1 gildebus, 1 knottedoos,
1 Hansje-in-de-kelder, 1 bierpul,
4 prenten en 1 miskelk
Dordrecht, Huis Van Gijn, 3 penningen,
1 schilderij en 1 gravure
Leeuwarden, Fries Museum, 1 schilderij
Utrecht, Geldmuseum, 21 penningen,
1 handboek en 5 ontwerptekeningen
2 particuliere verzamelingen, 1 schilderij,
3 stuks porselein

Naar de Top. Expeditie Mont Blanc
Genève, Musée d’histoire des sciences,
10 meetinstrumenten, 5 objecten,
1 paar schoenen, 1 hamer, 1 wandel-
stok, 1 jas met pop, 1 bril, 1 comfoor,
2 lithos, 2 gravures
Brussel, Koninklijk Belgisch Instituut
voor Natuurwetenschappen,
31 mineralen en 1 gipsen object
Leiden, Museum Boerhaave, 1 reliëf
Almere, Ladonna, 2 amethystgeodes
Woerden, Robin Baks, directeur
Koninklijke Nederlandse Klim- en
Bergsport Vereniging, 1 gravure,
1 oorkonde
Heemstede, Jaap Reesink, 3 pikfels,
1 prikstok, 1 prent
Haarlem, Soellaert, diverse bergsport-
attributen

Met andere ogen
Aerdenhout, 20 tekeningen uit de collec-
tie van Marieke en Pieter Sanders

Rafaël
Wenen, Graphische Sammlung
Albertina, 57 tekeningen en 1 prent
Berlijn, Gemäldegalerie, 1 schilderij
Florence, Galleria degli Uffizi,
1 schilderij
Rotterdam, Museum Boijmans
Van Beuningen, 1 tekening
Amsterdam, Rijksmuseum, 1 tekening
Delft, Museum Tetar van Elven,
2 schilderijtjes

LANGDURIGE BRUIKLENEN
AAN TEYLLERS MUSEUM

Mr. J.M. Boll, 1 tekening van Avery
Preesman, *Zonder titel*, 1988
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,
1 tekening van Jacques de Gheyn II,
Studie van een boomstronk en een plant op een muur, 1585; 52 boeken,
6 penningen, 5 werken op papier en
23 parafernalia uit de nalatenschap van Boudewijn Büch
Diverse particuliere collecties,
6 schilderijen:
Charles Howard Hodges, *Portret van Anthony Luden*
Jan Adam Kruseman, *Portret van Anna Catharina Luden-Duker*
—, *Portret van Jacob Hendrik Luden*
August Allebé, *Portret van Johannes Luden, (met de op dit portret afgebeelde wandelstok)*
Jacob Buys (toegeschreven), *Groepsportret van de familie Heshuyzen*
Lukas Kilian, *Cecilia aan het orgel* (sinds 1984)
Stichting Reinhold De Wilde, Sloten, droeg in 2012 aan Teylers Museum de volgende objecten over: Antoni Tàpies & Edmond Jabès, *Ça suit son cours*, geïllustreerde tekst, 1975; Allan Kaprow, *A Calendar of happenings*, kalender, 1970; Hans van Hoek, (1947), *Waterfall*, tekening in inkt, 1998. De eerder in bruikleengegeven ge-
ven werken van de Stiching Reinhold De Wilde staan vermeld in de voor-
gaande jaarverslagen.

J. Slikker, Voltana Wimshurst elektri-
seermachine
Vereeniging Haerlem, 1 gouden penning van Elias Voet junior, 1912, inclusief bruin leren doosje.
Universiteit Leiden / Geldmuseum, 83 munten en 144 penningen
Stichting Roodenburg van Looy, munten uit de nalatenschap van de heer Roodenburg, aangevuld met diverse nieuwe aankopen, in totaal 1.328 stuks

LANGDURIGE BRUIKLENEN
AAN DERDEN

Hollandsche Maatschappij te Haarlem, 1 schilderij,
G. van de Sande Bakhuyzen, Rozen Museum Slager, Den Bosch 1 schilderij,
P. Slager, Portret F. Slager
Museum Het Rembrandthuis, drie prenten: 1 prent van Rembrandt en 2 prenten van Jan Lievens

TEYLERS STICHTING

De door Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) bij testament in het leven geroepen Teylers Stichting, ter ondersteuning van behoeftigen en ter aanmoediging van godsdienst, wetenschap en kunst, is eigenaar van de gebouwen en de collecties van Teylers Museum.

Teylers Stichting heeft sinds 1981 – het jaar waarin Teylers Museum structurele overheidssubsidie toegekend kreeg – het beheer van het museum door middel van een convenant overgedragen aan de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum.

Teylers Stichting is verantwoordelijk voor de twee reeds in Teylers testament genoemde genootschappen, te weten het Godgeleerd Genootschap en het Tweede Genootschap, en voor de Teyler Leerstoel aan de Universiteit Leiden. De leerstoel wordt sinds 1 september 2007 door prof. dr. Frans van Lunteren bezet. Hij richt zijn onderzoek op de geschiedenis van de Nederlandse Natuurwetenschappen tussen 1815 en 1940 en op Teylers Museum in het bijzonder. Binnen de leerstoel is Martin Weiss als promovendus werkzaam. Weiss houdt zich bezig met de geschiedenis van Teylers Museum in de 19de eeuw.

In 2012 reikte het Tweede Genootschap de gouden penning uit aan dr. A.C. Hemmes-Hoogstadt en drs. M.E.M. Kuulkers-Jungman voor hun inzending ‘*Tes beter versint eermen beghint*’ Overwegingen bij het opzetten en realiseren van een repertorium van Middelnederlandse

rijmspreuken. De twee genootschappen bestaan al sinds 1778. Nog altijd schrijven zij prijsvragen uit en organiseren zij lezingen om de wetenschap te stimuleren.

Teylers Godgeleerd Genootschap bestond in 2012 uit de volgende leden:

Prof. dr. M.J.J. Menken, *hoogleraar Nieuwe Testament, Faculteit Katholieke Theologie, Universiteit van Tilburg, voorzitter tot 2 november 2012*

Prof. dr. E. Noort, *Honorair hoogleraar Oude Testament, Rijksuniversiteit Groningen, voorzitter per 2 november 2012*

Mevr. prof. dr. E.G.E. van der Wall, *hoogleraar geschiedenis van het christendom, Universiteit Leiden*

Prof. dr. H.L. Beck, *hoogleraar godsdienstwetenschap, in het bijzonder van de islam, Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit van Tilburg*

Dr. V. Kal, *Universitair hoofddocent wijsbegeerte aan de Faculteit der Geesteswetenschappen Universiteit van Amsterdam*

Prof. dr. M. Barnard, *hoogleraar Praktische Theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit te Amsterdam. Bijzonder hoogleraar Liturgiewetenschap aan de Vrije Universiteit Amsterdam en Buitengewoon Hoogleraar Praktische Theologie aan de Universiteit van Stellenbosch, Zuid Afrika*

Teylers Tweede Genootschap bestond in 2012 uit de volgende leden:

Mevr. prof. dr. I.M. Veldman, *emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis, Vrije Universiteit, voorzitter*

Drs. A. Pol, *oud-conservator Geldmuseum, Utrecht*

Mevr. prof. dr. L.E.M. Vet, *directeur Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en buitengewoon hoogleraar evolutionaire ecologie, Wageningen Universiteit*

Prof. dr. N.C.F. van Sas, *hoogleraar geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam*

Prof. dr. W. van Anrooij, *Hoogleraar Nederlandse letterkunde tot de Romantiek, Universiteit Leiden*

Dr. ir. W. van Saarloos, *directeur Stichting FOM te Utrecht*

Prof. dr. F.H. van Lunteren, *hoogleraar geschiedenis van de Natuurwetenschappen aan de Universiteit Leiden en aan de vrije Universiteit te Amsterdam*

Teylers Stichting wordt, zoals in het testament bepaald, bestuurd door een college van vijf Directeuren.

In 2012 hadden hierin zitting:

Mr. C.G.A. van Wijk, *presiderend directeur*

Mevr. R.A.M. van Voorst van Beest-Gunst, *secretaris*

Mr. J.E. Trip, *penningmeester*

Mr. J.J. van Es

Mevr. drs. J.R. Beets-Hehewerth

GELIEERDE STICHTINGEN

Teylers Museum Fonds

Teylers Museum Fonds heeft als doel bij te dragen aan het zelfstandig voortbestaan van het museum en doet dat door het bijeenbrengen en beheren van een kapitaal. Dit kapitaal wordt voornamelijk gevormd door periodieke of een-

malige schenkingen van particulieren en erfstellingen zoals legaten en erfenissen. Het grootste deel van dit kapitaal wordt beheerd als een *endowment fund*; uit de opbrengst worden projecten van Teylers Museum ondersteund. Het Fonds heeft de culturele ANBI status.

In totaal zijn er bijna 80 Sterrenwachters die bijdragen aan dit fonds; tweederde van hen doet dat door een periodieke schenking in termen van lijfrente gedurende vijf jaar, anderen schenken eenmalig een groot bedrag of schenken in natura. In 2012 hernieuwden 2 leden hun schenkingsakte en kwamen er 15 nieuwe leden bij.

Dankzij een zorgvuldig beleggingsbeheer waren de resultaten dit jaar ruim € 300.000. Aan Teylers Museum werd een bedrag toegezegd van € 50.000, ten behoeve van de restauratie van de Eerste Schilderijenzaal.

Om het jaar wordt door Teylers Museum Fonds een Fundraising Gala georganiseerd, ten behoeve van de financiering van bijzondere restauratieprojecten. In 2012 was de opbrengst van dit vierde Teylers Museum Gala € 120.000 die ten goede zal komen aan het Fundatiehuis-project. Een fantastisch resultaat!

Tijdens de *Rafaël* tentoonstelling werd een bijzondere Sterrenwachtavond georganiseerd. Ook nam een aantal Sterrenwachters deel aan een speciaal voor hen georganiseerde reis naar Italië, *In de voetsporen van Rafaël*, in aanwezigheid van de directeur en de hoofdconservator.

Om trouwe leden die 10 of 15 jaar lid zijn speciaal te bedanken, werd op 7 december een speciale kunstbeschouwing georganiseerd in de Grote Herenkamer van het Fundatiehuis.

Het Bestuur kwam in het verslagjaar 4 maal in een reguliere bestuursvergadering bijeen. Een belangrijk thema was de gedachtevorming over de fondswervende taken van het Fonds, op basis van een door bureau Van Dooren Advies uitgebracht rapport. Daarnaast is in een aparte commissie geregeld vergaderd over de organisatie van het Gala.

Het bestuur van Teylers Museum Fonds was als volgt samengesteld:

Mevr. mr. P.W.M. Borghouts-De Wolf msm, *voorzitter*

Ir. C. van Bladeren, *vice voorzitter*

A. Boogaarts, *penningmeester*

Mevr. mr. A.M. Davina, *bestuurslid*

Mr. J.J. van Es, *namens Teylers Stichting*

Mr. Th. W. van Grafhorst, *bestuurslid*

Mevr. G.A. Lindenberg-Sluis, *bestuurslid*

Mr. M.J. Wesseling, *bestuurslid*

Stichting Vrienden van Teylers Museum

De Stichting Vrienden van Teylers Museum is opgericht in 1975 en wil de bloei van Teylers Museum versterken door het wekken en stimuleren van belangstelling voor het museum en door het ter beschikking stellen van geldmiddelen. De Stichting heeft de culturele ANBI-status.

Hier leerde ik van mijn grootvader dat schoonheid een product van functionaliteit was.

Bernlef, gastenboek, 2 februari 2012

De Stichting Vrienden van Teylers Museum ondersteunt de activiteiten van het museum door:

- Het ontwikkelen en onderhouden van een actieve en enthousiaste Vriendenkring,
- Grote afname van het kwartaalblad *Teylers Magazijn*,
- Een jaarlijkse donatie aan het museum.

Voor de Vrienden werden in 2012 verscheidene evenementen georganiseerd. Op 7 maart was er een speciale welkomstavond voor de nieuwe Vrienden uit het voorgaande kalenderjaar. Op 14 april kwamen 110 vrienden naar de Voorjaarsdag met gastspreker, dr. René van Stipriaan, over ‘Ooggetuigen van de Gouden eeuw’. Op 22 mei volgde een Private View van de tentoonstelling *Naar de top! Expeditie Mont Blanc*, waar ruim 70 Vrienden gebruik van maakten maakten. De jaarlijkse excursie ging dit jaar naar het Werelderfgoed Droogmakerij De Beemster.

Op 9 oktober was een bijzondere Najaarsbijeenkomst tijdens een besloten avond, geheel in het teken van de tentoonstelling *Rafaël* met een lezing door Michiel Plomp, hoofdconservator, over *Rafaël als kunstenaar van heilige Madonna’s én womanizer*. Hier kwamen ruim 300 Vrienden naartoe.

Tot slot werd op 10 november in samenwerking met de Vrienden van het Frans Hals Museum een ledendag verzorgd voor de landelijke Federatie van Vrienden van musea, die zijn 30-jarig jubileum vierde.

In 2012 had het museum 1257 Vrienden, waarvan 81 nieuwe Vrienden. De donaties van deze Vrienden, renteopbrengsten en enkele bijzondere schenkingen zorgden voor ruim € 63.000,- aan inkomsten. De Stichting kon in 2012 € 80.000 aan Teylers Museum uitkeren, waarvan € 50.000 t.b.v. de restauratie van de Tweede Schilderijenzaal. Het overige bedrag werd onder andere gebruikt voor de bekostiging van rondleidingen en voor de aanschaf van eigentijdse tekenkunst.

In 2012 hadden 6 bestuursvergaderingen plaats. Aan de vergaderingen nam ook de directeur van Teylers Museum deel om het belang van de Vrienden voor het museum te onderstrepen.

De bestuurssamenstelling per 31 december 2012:
Mr. Th.W. van Grafhorst, *voorzitter*
Mevr. M.I. Adriaanse, *secretaris*
Drs. J. Reesink, *penningmeester*
Mevr. J.J. Bonset, *evenementen*
Mevr. drs. M. Th. Naber, *bestuurslid namens het museum*

Het volledige jaarverslag is verkrijgbaar bij de Vriendenadministratie t 023 553 19 84 (woensdag en vrijdag 8.30-12.30 uur) of mailen naar vrienden@teylersmuseum.nl.

Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds
De stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de collecties tekeningen en prenten, munten en penningen, fossielen en mineralen, boeken voor de handbibliotheken en voor de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek.

Het bestuur van het Van Regteren Altena-Loman Fonds is in 2012 eenmaal bijeengekomen en was als volgt samengesteld:
Mevr. drs. F. van Regteren Altena, *voorzitter*
Mevr. drs. M. Scharloo, *penningmeester/secretaris*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

Stichting Roodenburg van Looy
De stichting heeft ten doel het verkrijgen, bewaren, beheren, uitbreiden en in stand houden van de muntenverzameling, schilderijenverzameling en de andere verzamelingen op het gebied van kunst, kunstnijverheid en boeken, bijeengebracht door de heer Willem Roodenburg Senior, de heer drs. Willem Roodenburg Junior en mevrouw Anna Elisabeth Roodenburg - van Looij. De stichting tracht haar doel te bereiken door haar verzamelingen onder te brengen in Teylers Museum.

In 2012 breidde de stichting haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met de aankoop van een zilveren nooddaalder van Deventer uit 1672 en twee zilveren denarii van de Romeinse Republiek op naam van Julius Caesar uit de periode -49/-48 en -47/-46. De collectie heeft eind 2012 een omvang van 1.328 voorwerpen.

Het bestuur was in 2012 als volgt samengesteld:
Mevr. A.E. Roodenburg - van Looij, *voorzitter*
Drs. J.H. Schröder, *bestuurslid*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*
Drs. C. baron van Tuyll van Serooskerken, *bestuurslid*

Stichting Fonds Matthijs de Clercq
De in 2004 opgerichte stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de tekeningencollectie. Het kapitaal van de stichting is bijeengebracht door de heer Matthijs de Clercq. Alleen de opbrengsten uit het kapitaal kunnen worden aangewend voor de collectievorming. In 2012 werden geen aankopen gedaan die gefinancierd werden door deze stichting.

Het bestuur was als volgt samengesteld:
Mevr. drs. M. Scharloo, *voorzitter*
Dr. M.C. Plomp, *bestuurslid*
Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

OVERIGE STICHTINGEN

Stichting Circusarchief Jaap Best
De doelstelling van deze stichting is het bewaren, beheren, onderhouden en in stand houden, aanvullen en uitbreiden en voor een breed publiek toegankelijk maken van de verzameling circusaffiches van Jaap Best. Deze collectie valt niet onder de primaire doelstelling van Teylers Museum. Teylers Museum ontvangt een vergoeding voor de opslag en beheer van de collectie.

De collectie wordt sinds juni 2005 gepresenteerd op de website www.circusmuseum.nl en sinds dit jaar eveneens op www.digitalecollectienederland.nl van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Met 7.359 circusposters, 7.931 circusfoto's en circa 400 prenten is deze site het grootste online circusmuseum ter wereld. In 2012 werden 7 objecten en 46 zeldzame circusboeken aan de site toegevoegd. Deze circusboeken (3.647 spreads) zijn integraal te raadplegen met een zogenaamde boekenviewer die gefinancierd kon worden dankzij een genereuze schenking van mevr. H.J.M. Best-Otte.

12.221 bezoekers legden 21.122 bezoeken af, keken naar 221.581 webpagina's en bleven gemiddeld ruim 4 minuten op de site. De meeste bezoekers kwamen uit Nederland, gevolgd door Duitsland, Verenigde Staten, Japan en Spanje. 56 % van de bezoekers bezocht de site voor het eerst. De stichting participeert in het Overleg Circus Collecties Nederland (OCCN) met o.a. Theaterinstituut Nederland, Bijzondere collecties van de Universiteit van Amsterdam en De Piste. In 2012 werden er bruiklenen beschikbaar gesteld ten behoeve van de tentoonstelling 125 jaar Carré in Amsterdam.

Het bestuur kwam in 2012 drie keer bijeen en bestaat uit:
Mevr. H.J.M. Best-Otte, *voorzitter*
Ir. R. Ballot, *secretaris*
Mr. H.J. Voogd, *penningmeester*
Mevr. drs. M. Scharloo, *bestuurslid*
B.C. Sliggers, *bestuurslid*

Lezingen en presentaties in samenwerking met Teylers Museum

Hulde! Verering in de Gouden Eeuw, opening van de tentoonstelling met bijdrage van prof. Maarten Prak (Universiteit Utrecht) en Halbe Zijlstra, Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 28 januari.

De brieven van Johannes: reconstructie van een vroegchristelijk conflict, winterlezing van Teylers Stichting door prof. dr M.J.J. Menken, hoogleraar Nieuwe Testament aan de Faculteit Katholieke Theologie (Universiteit van Tilburg), 29 januari.

Uitreiking Jaap van der Veen | Teylers Museum Prize aan de Tsjechische penningkunstenaar Otakar Dušek, met filmfragment en dankwoord van Otakar Dušek in het Nederlands en onthulling van de Penningvitrine door Jaap van der Veen, 11 februari.

Lucas van Leyden als wonderkind, winterlezing van Teylers Stichting door Mevrouw prof. dr I.M. Veldman, em. hoogleraar Kunstgeschiedenis tot ca. 1800 (Vrije Universiteit), Amsterdam, 26 februari.

Elementaire deeltjes, HOVO cursus door J.W. van Holten, K.J.F. Gaemers, B. van Eijk en M. de Jong, 13 maart t/m 24 april.

Haarlemse Lente, cultureel festival in Haarlem met de opening in Teylers Museum door Joop Daalmeijer, voorzitter van de Raad voor Cultuur en paneldiscussie tussen Michiel Hogenboom (kunstblog We Like Art!), Petra Kuipers (Motive Gallery) en Roos van Put (Kunstbeeld), 16-18 maart.

Penningen en huwelijksportretten, lezing door em. hoogleraar Kunstgeschiedenis Eddy de Jongh (Universiteit Utrecht), 15 april.

Symposium European Botanical and Horticultural Libraries Group, met bijdragen van Brent Elliott en Debbie Lane (Royal Horticultural Society, UK), 27 april.

Vrij man, lezing door auteur Nelleke Noordervliet over haar historische roman 'Vrij Man', 6 mei.

Naar de top. Expeditie Mont Blanc, opening van de tentoonstelling met bijdragen van Peter Winnen, o.a. winnaar van de bergetappes naar Alpe d'Huez in de Tour de France van 1981 en 1983.

Mag het ergens over gaan? Wekelijks praatprogramma op Radio Haarlem 105 door presentatrice en journaliste Ziggy Klazes in Teylers Museum, met bijdragen van Willem Middelkoop (oprichter van het Commodity Discovery Fund, publicist), Gerben Jan Gerbrandy (Europarlementarier D'66), Yorie Albrecht (Directeur de Balie), Pepijn Vloemans (Wetenschappelijk Bureau GroenLinks), Presley Bergen (Beter Onderwijs Nederland), Jan van Betten (oprichter Nudge), Dick Leurdijk (VN Deskundige), Jaap Peters (Slow Management/Rijnlandse organisatie), Rudolf Kampers (Global Thinking), Alexander Rinnooy Kan (Voorzitter Raad van Commissarissen Nederlandse Bank), Paul Gilding en Lester Brown (The great disruption/Full planet, Empty plates), Ilco van der Linde (Masterpeace), 13, 20, 27 mei; 3, 7, 24 juni; 9, 16, 23 september; 7, 14, 28 oktober; 11, 18, 25 november en 2 december.

Tegenpolen. Een persoonlijke reis op smeltend ijs, lezing door beroepsavonturier Bernice Notenboom, 3 juni.

Op ontdekkingsreis met Redmond O'Hanlon en Reimar Schefold, interviewmiddag door evolutiebioloog Tijs Goldschmidt met antropoloog Reimar Schefold en reisschrijver Alexander Reeuwijk met avonturier Redmond O'Hanlon, 10 juni.

Prijsuitreiking bijdrage Teylers Challenge, het samenwerkingsproject tussen Wikimedia en Teylers Museum om informatie over de rijke collecties en de geschiedenis van Teylers Museum in meerdere talen beschikbaar te maken op Wikipedia, aan Lodewijk Gelauff, 16 juni.

De beklimming als ontdekkingstocht, lezing door historicus en journalist/fotograaf Mark van Hattem, 2 september.

De Stad Als Podium, met muziekoptreden in de Gehoorzaal van *The Mount Fuji Doomjazz Corporation* en *Wooden Saints* en rondleidingen met zaklantaarns door het museum en de tentoonstelling *Naar de Top. Expeditie Mont Blanc*, 8, 9 september.

Rafaël, opening van de tentoonstelling met bijdragen van dr. David Rijser, universitair docent (Universiteit van Amsterdam) en publicist, dr. Klaus Albrecht Schröder, directeur van de Albertina Wenen, en een interview door Ziggy Klazes, journalist en presentator met Michiel Plomp, hoofdconservator Kunstverzamelingen, 26 september.

Rafaël Symposium, met lezingen van dr. M.C. Plomp, hoofdconservator Kunstverzamelingen Teylers Museum; dr. David Rijser, docent Klassieken (Universiteit van Amsterdam); prof. dr. Jeroen Stumpel, hoogleraar Kunstgeschiedenis (Universiteit Utrecht); prof. dr. Paul van den Akker, hoogleraar Kunstgeschiedenis (Vrije Universiteit); prof. dr. Henk van Veen, hoogleraar Kunstgeschiedenis (Rijksuniversiteit Groningen) en dr. Bram de Klerck, docent Kunstgeschiedenis (Radboud Universiteit Nijmegen). Dagvoorzitter was prof. dr. Harald Hendrix, hoogleraar Italiaanse taal en cultuur (Universiteit Utrecht), 8 oktober.

Teylers Ontmoet, interviewavond i.s.m. Atheneum Boekhandel Haarlem met interviews door NRC recensent Roderick Nieuwenhuis en reisschrijver/fotograaf Alexander Reeuwijk met Marijke Barend-van Haften en Hetty Plekenpol, kunst-historica Ella Reitsma en conservator Kees Moeliker (Natuurhistorisch Museum Rotterdam), 22 november.

Duurzame godsdienst: pleidooien voor religieus liberalisme, winterlezing van Teylers Stichting door prof. dr. Ernestine van der Wall, lid Teylers Godgeleerd Genootschap en hoogleraar Geschiedenis van het Christendom (Universiteit Leiden), 25 november.

Prijsuitreiking Gouden penning van het Tweede Genootschap van Teylers Stichting aan dr. A.C. Hemmes-Hoogstadt en drs. M.E.M. Kuulkers-Jungman, 12 december.

Het totaal aantal FTE’s in dienst van het museum op 31 december 2012 was 35,5 (41 personen). Wanneer de grote groep vrijwilligers en rondleiders wordt meegerekend zijn er circa 120 personen werkzaam in het museum. Het ziekteverzuim in 2012 was 6,09 % tegenover 6,12 % in 2011. Er was geen arbeidsgebonden verzuim.

In 2012 waren de volgende personen werkzaam in Teylers Museum:

BESTUUR EN PERSONEEL

Bestuur en directie
Mevr. drs. M. Scharloo, *directeur bestuurder*

Staf
Drs. M.A.E. Hommel, *hoofd Publiekszaken*
Dr. M.C. Plomp, *hoofdconservator Kunstverzamelingen*
Mr. H.J. Voogd, *hoofd Bedrijfsvoering*

Fundatiehuis en Werelderfgoed
Mevr. drs. M.Th. Naber, *hoofd Fundatiehuis*
Drs. E. van der Spek, *projectmedewerker Werelderfgoed* (t/m 29 februari)

Publiekszaken
Mevr. F.M. Budding, MA, *medewerker Communicatie & Marketing*
Mevr. G.F. Doorlag, *medewerker Publiekszaken*
G.J. Janse, MA, *projectleider Digitalisering*
Mevr. drs. F.E. Kroon, *medewerker Educatie*
A.E. Pelt, *medewerker Tentoonstellingen*

Mevr. L. Ijpelaar, MA, *medewerker Digitalisering* (t/m 31 mei), *medewerker Publiekszaken* (vanaf 1 juni)
N.H. Vennik, *medewerker Technische Dienst*

Kabinetten en Restauratieatelier
J. Borkent, *medewerker Bibliotheek*
T. van Druten, MA, *conservator tentoonstellingen Kunstverzamelingen*
E. Fens, *medewerker papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*
Mevr. R.E. van Gulik, *hoofd papier-restauratieatelier Kunstverzamelingen*
Mevr. M.M. van Hoeken, *medewerker Bibliotheek*
Drs. M.A.M. van Hoorn, *conservator Fysisch Kabinet|Bibliothecaris|Archiefbeheerder*
Mevr. N.E. Kersten-Pampiglione, *papierrestaurator Kunstverzamelingen*
E.M. Koek, *conserveringsmedewerker*
Mevr. C.S. Langedijk, *medewerker collectie Kunstverzamelingen*
Drs. J.E.L. Pelsdonk, *conservator Numismatisch Kabinet*
J.W. Pette, *restaurator Fysisch Kabinet* (freelance)

Mevr. C.G. Schollaardt, *project-medewerker Bibliotheek* (15 juni t/m 31 augustus)
B.C. Sliggers, *conservator Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet*
Dr. J. de Vos, ‘scientific associate’ *Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet* (t/m 31 december)

Bedrijfsvoering
Mevr. J. Akkerman, *hoofd Financiële Administratie* (vanaf 15 augustus)
O.F. Bastiaanse, *onderhoudsmedewerker* (t/m 14 juni)

J. Blijleven, *medewerker Digitalisering*
Mevr. ir. V. Bongers, *hoofd Gebouwen* (vanaf 1 april)
Mevr. drs. R.E. Compagner, *medewerker Personeelsadministratie en commerciële zaken*
L. den Hollander, *hoofd Financiële Administratie* (a.i., t/m 31 augustus)
Mevr. G.W.S. de Koning-Pater, *winkel-manager*, vanaf 1 april ook *huismeester*
Drs. W. Meyboom, *systeembeheerder*
P.J. Rietveld, *medewerker Financiële Administratie en commerciële zaken*
Mevr. C.M. Stroomer, *medewerker Winkel*
L. van de Vrande, *onderhoudsmedewerker* (freelance, 26 juni t/m 31 oktober)
Mevr. H.E. Werner, MA, *Office Manager*
B.N. Wolff, *onderhoudsmedewerker* (vanaf 1 september)
M. Zegel, *fotograaf*
R.D. Zeldenrust, *projectmedewerker Gebouwen* (12 november t/m 11 december)
Ir. R.A.J.M. van Zutphen, *hoofd Gebouwen en Installaties* (freelance, t/m 27 maart)

Beveiliging en Facilitaire Zaken
J.G.P. Janssens, *hoofd Beveiliging en Facilitaire Zaken* (vanaf 6 augustus)
W. de Jong, *beveiliger*
E.N. van Katswaarde, *beveiliger*
L.J. Komduur, *beveiliger*
Mevr. M.A.E. Lips, *beveiliger*
F.M. Loerakker, *beveiliger*
Mevr. S.M. Meynaar, *suppoost* (t/m 31 juli)
R. Moore, *hoofd Beveiliging en Facilitaire Zaken* (t/m 31 augustus)
E.M. Mulder, *beveiliger*

Mevr. A. Planting-Haringsma, *medewerker huishoudelijke dienst*
F.C.I. Rijkes, *beveiliger*
Mevr. V.E.M. Schoots, *beveiliger*
Mevr. D. Smakman, *beveiliger*
J.C.F. Veldkamp, *beveiliger*
R. van der Woerd, *beveiliger*

Rondleiders en museumdocenten
A.J.Q. Alkemade
P. Bakker
Mevr. K. ter Beek
P.M. Broekens
B.C. Caron
Mevr. E. Cnossen
H. Doeleman
D. Geelen
P. van Graafeiland
Mevr. L. Hemelaar-van der Boom
Mevr. B. van Heurn
Mevr. E. Hoekstra
Mevr. L. ’t Hooft-van der Linden
Mevr. A. Hoogland-Snackers
Mevr. A. Kodde-van Marle
K. van der Lee
Mevr. drs. D.B. Lentz
Mevr. A. Mense
R. Middelburg
Mevr. A.M.E. Nibbering, *docent Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Oostdam, *docent Kunst & Vliegwerk*
Mevr. M.M. Ram
Mevr. A. Schreuder
Ir. B. Vernooy
Mevr. drs. A. Wilhelmus-Koning
Mevr. E.M. de Wolf

Vrienden van Teylers Museum
Mevr. J.A. Kohn, *administratie*

Oproepkrachten
W.W. van den Akker, *Lab-begeleider*
Mevr. P.R. Baartmans, *Publiekszaken*
Mevr. M.F. van den Berg, *Publiekszaken*
Mevr. S.M. Blokland, *Publiekszaken*
D.R. Böing, *Lab-begeleider* (t/m 30 september)
Mevr. M.W. Brüggemann, *Lab-begeleider*
Mevr. R. van Buuringen, *Lab-begeleider*
S.C. Draijer, *Lab-begeleider*
Mevr. A.E. Ebbenhorst, *Lab-begeleider*
L.A. Heeren, *Lab-begeleider*
M.A.W. Helmich, *Bedrijfsvoering* (vanaf 1 december)
Mevr. A.S. Hommel, *Bedrijfsvoering* (vanaf 15 oktober)
I. Koorn, *Lab-begeleider*
Mevr. C.S. Korver, *Lab-begeleider*
Mevr. A.H. Kramer, *Publiekszaken* (vanaf 23 mei)
J.M. van Kuik, *Lab-begeleider*
S.F. van Kuik, *Lab-begeleider* (t/m 30 september)
Mevr. M.J. van Leijden, *Lab-begeleider*
Mevr. M.H.M. Nederstigt, *Lab-begeleider*
Mevr. I.M. Nieuwenhuijs, *Lab-begeleider*
P.T. Roelvink, *Beveiliging* (vanaf 1 september)
Mevr. J.J. Scholten, *Lab-begeleider*
Mevr. M. Wentink, *Beveiliging*
Mevr. L.C. Wille, *Lab-begeleider*

Vrijwilligers
Mevr. A. Anspach, *winkel*
Mevr. drs. C.A. Arnold, *papier-restauratieatelier Kunstverzamelingen en archief*
Mevr. P.M. van Bladeren-Viëtor, *archief*
Mevr. C. Bakker, *winkel* (vanaf 28 september)

Mevr. E. Blom, *winkel*
Mevr. I. de Boer-Kleinman, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. C.H. Borkent, *winkel*
Mevr. J. Bremmers, *winkel*
P. Broekman, *winkel*
M. Bueno de Mesquita, *winkel*
Mevr. H. Doodeman, *winkel* (vanaf 15 juli)
Mevr. M. Drost-Driessen, *winkel*
Mevr. H.M. Dutilh-von Schmidt Seidlitz, *winkel*
Mevr. J. ten Elze, *winkel* (t/m 31 augustus)
Mevr. J. Emerson, *winkel*
Mevr. M. Faber, *winkel*
H. Franse, *winkel en bibliotheek*
Mevr. L. Gebing, *winkel*
Mevr. A. Groen, *winkel*
W. Groeneveld, *papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*
Mevr. C. Kardol, *winkel* (t/m 31 december)
Mevr. A.A.C.W. van Kesteren, *archief* (vanaf 8 november)
Mevr. J. van Keulen, *winkel*
Mevr. B. van der Klooster, *winkel*
W. Koops, *Publiekszaken*
Mevr. C.S. Korver, *Publiekszaken* (vanaf 31 juli t/m 31 augustus)
I.J.F. Kroon van Diest, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. H. Krijnen, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. E. Kuiper, *winkel*
Mevr. C. Kwand, *winkel*
Mevr. V.F. de Leeuw, *winkel*
P. Loomans, *winkel*
Mevr. F. Los, *winkel*
Mevr. H.M. de Lugt, *winkel*
Mevr. O. Magis, *winkel*
Mevr. W. Mol, *winkel* (vanaf 1 augustus)
Mevr. D. Mol-Blinxma, *winkel*
Mevr. G. Negenborn, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. W. Odekerken-Montfoort, *winkel*
Mevr. P. Peterse (vanaf 1 september)
Mevr. C.A.P. Phan Tan Luu, *Restauratieatelier* (t/m 29 februari)
Mevr. A.A.P. Poutsma, *Publiekszaken en bibliotheek Kunstverzamelingen*
Mevr. M.M. Ram, *Kunstverzamelingen* (t/m 2 februari)
H. Scheffer, *Publiekszaken*

Mevr. C. Schoonhoven-Eschbach, *bibliotheek Kunstverzamelingen*
Mevr. L. Schornagel, *winkel*
Mevr. L. Schumm-Tensen, *winkel*
Mevr. S. Stemerding, *Kunstverzamelingen* (vanaf 1 november)
Mevr. J. Stemp, *winkel*
E. Verburg, *winkel* (vanaf 28 september)
T. Voet, *winkel*
Mevr. H. Wessels, *Publiekszaken, Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Willems, *Publiekszaken*
Mevr. T. van Zwol, *winkel* (vanaf 28 september)

Stagiaires
Mevr. B.A. Bot, *Fundatiehuis* (t/m 5 juni)
Mevr. A.H.J. van Galen, *Publiekszaken* (13 februari t/m 12 juli)
Mevr. B.S. Karten, *Publiekszaken* (21 september t/m 31 december)
Mevr. A.H. Kramer, *Publiekszaken* (31 januari t/m 18 mei)
Mevr. C.K. Mensing, *Kunstverzamelingen* (6 februari t/m 25 mei)
D. Vartija, *Verlichting* (t/m 24 januari)
Mevr. M. Watanabe, *Restauratie atelier* (13 augustus t/m 28 september)
Mevr. P.D. Woudsma, *Publiekszaken* (15 februari t/m 13 mei)

ONDERNEMINGSRAAD

Niet alleen voor het museum, maar ook voor de OR was 2012 was een druk en enerverend jaar. De OR bracht een positiief advies uit naar aanleiding van de adviesaanvraag van de directie over de inzet van uitzendkrachten tijdens de *Rafaël* tentoonstelling. Ook ging de Ondernemingsraad akkoord met het instemmingsverzoek van de directie inzake de tijdelijke verruiming van werktijden tijdens de *Rafaël* tentoonstelling.

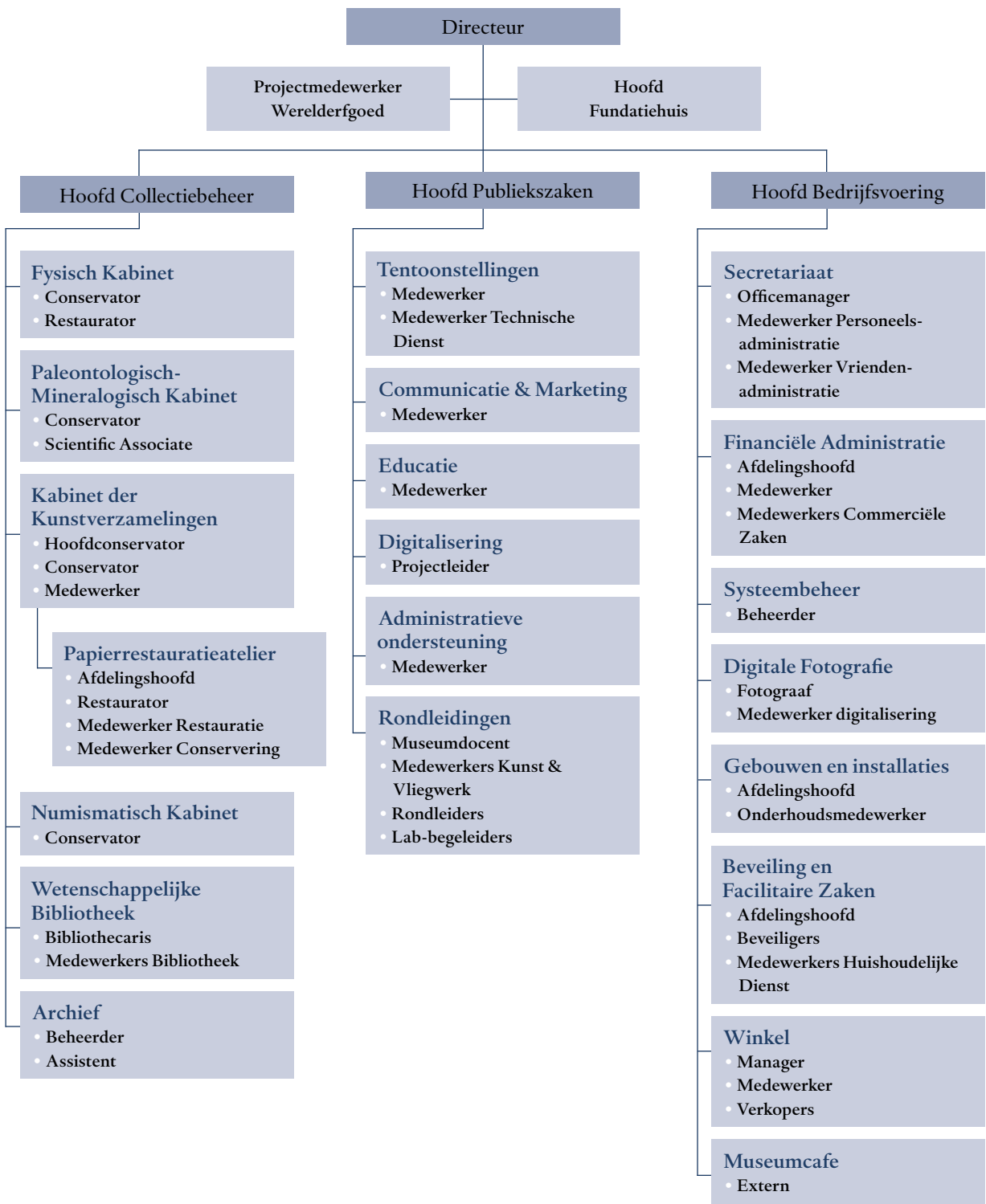
De raad boog zich in 2012 onder andere over de volgende onderwerpen: de bezuinigingen, de nieuwe vakantieregeling, ontwikkelbeleid, mobiliteitsmanagement, de woon-werkverkeerregeling, de overgang naar het nieuwe pensioenfonds, veiligheidszorg en de bezetting van het dienstrooster van de suppoosten. Eén OR lid nam deel aan het landelijk overleg voor de nieuwe CAO.

Het overleg met de directie vond 6 maal plaats, de raad vergaderde 6 maal, en er werd 1 maal met de voorzitter van de Raad van Toezicht vergaderd. Op 17 april vond er een achterbanraadpleging plaats.

Omdat Frans Loerakker per 1 januari 2013 aftrad als lid van de Ondernemingsraad, werden er verkiezingen uitgeschreven. Er meldde zich één kandidaat, die conform artikel 9 van het Reglement van de Ondernemingsraad van Teylers Museum, geacht is te zijn gekozen. De medewerkers van het museum, de Ondernemingsraad zelf én de directie zijn Frans bijzonder veel dank verschuldigd voor zijn jarenlange inzet voor de OR.

De OR was in 2012 als volgt samengesteld:
Fieke Kroon, *voorzitter*
Frans Loerakker, *plaatsvervangend voorzitter*
Bea de Koning, *secretaris*

ORGANOGRAM

Externe activiteiten en publicaties

*It feels like
we travelled in time!*

Gastenboek, 3 juni 2012

EXTERNE ACTIVITEITEN

F.M. Budding
Juryvoorzitter BAS Grafiekprijs 2012

T. van Druten
Lid Bestuur Stichting Tubelight
Lid Bestuur Vereniging Nederlandse Kunsthistorici
Lid Raad van Advies Historisch Museum Haarlem
Juryvoorzitter Jan van Gelderprijs Slotwoord afscheidsymposium van Debora Meijers bij de uva, Teylers Museum, 30 maart
Artist-talk met kunstenaar Maartje Overmars, 37PK Platform voor Kunsten Haarlem, 21 oktober

R. van Gulik
Lid Bestuur Sectie Veiligheidszorg en Facilitymanagement van de Nederlandse Museumvereniging
Lid Stuurgroep Nationale Projectgroep Collectie Hulpverlening
Lid redactie *RN-M@GAZINE*
Lezing *De geschiedenis van poederige technieken*, tijdens de pastel-middagen van Restauratoren Nederland sectie Boek, Papier en Fotografisch Materiaal, Regionaal Archief Nijmegen, 15 en 22 november

M. van Hoorn
Lid Audit Committee EHBL
Organisatie van de 19de meeting van de European Botanical and Horticultural Libraries Group i.s.m. twee collega's van het Nationaal Herbarium Nederland, in Leiden en Haarlem van 25-28 april

Namens Teylers Museum bijwonen begrafenis prof. dr Gerard Turner in Islip (Oxford), die op 19 juli overleed.

F. Kroon
Vertegenwoordiger Teylers Museum in de Vereniging van Science Centra (vsc)
Lid ENNE (Educatie Netwerk Noord-Hollandse Erfgoedinstellingen)
Voorzitter Werkgroep Erfgoededucatie van de Stichting Erfgoed Haarlem

Marijke Naber
Lid Bestuur Stichting Muzenforum Bloemendaal
Lid Bestuur Luperpedia Foundation

J. Pelsdonk
Secretaris van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde
Secretaris Stichting Nederlandse Penningkabinetten
Secretaris Sectie Historische Musea van de Nederlandse Museumvereniging
Redacteur Tijdschrift De Beeldenaar
Opening van de feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van het veertig jarig bestaan van de Numismatische Kring Bloembollenstreek, 27 oktober
Lezing *German coins in Dutch Coin Finds* voor het gecombineerd congres van de Deutsche Numismatische Gesellschaft, de Verein für Münzfreunde Westphalen und Nachbargebiete en het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde ter ere van het afscheid van Peter Ilisch, Duisburg, 2 juni

Lezing *Medals in Display* over het tentoonstellen van penningen uit de Gouden Eeuw. Congres FIDEM XXXII, Glasgow, 13 juli

M. Plomp
Lid Keuringscommissie Tekeningen-dagen, georganiseerd door *Origine, Haarlem*
Lid Editorial Advisory Board *Master Drawings*

Lezing *Rafaël in Haarlem. Inleiding op de eerste Rafaël tentoonstelling in Nederland*, Rafaël symposium, Teylers Museum, 8 oktober
Sterrenwachtreis *In de voetsporen van Rafaël*, Urbino, Perugia, Rome, 12-16 oktober
College *Het aankoopbeleid van Teylers Museum in de 19de eeuw en het huidige aankoopbeleid*, vU Amsterdam, 29 november

M. Scharloo
Lid Raad van Toezicht Haarlem Marketing
Lid Muntadviescommissie Ministerie van Financiën (tot 1 december)
Lid Toetsingscommissie Fonds Ondersteuning Science Centra
Penningmeester ArtTable Nederland
Lid Editorial Board The Medal
Lid Stuurgroep Meer dan Waard van de Nederlandse Museum Vereniging
Lid commissie Asscher-Vonk van de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea en de Nederlandse Museumvereniging
Lid Jury Edgar Donckerprijs 2012
Lid Curatorium Teylers leerstoel Geschiedenis van de Natuurwetenschappen, Universiteit Leiden

Lid Benoemingsadviescommissie Teylers leerstoel, Verlichting en religie, Universiteit Leiden
Lid Amsterdam Economic Board kernteam Toerisme en Congressen
Adviseur nominatiedossier werelderfgoed Van Nelle Fabriek, Rotterdam
Adviseur Mondriaan Fonds
Lid Panel bij presentatie Blauwdruk van Nationaal Historisch Museum, 26 maart
College studenten Museologie Universiteit Leiden, 6 april
Lezing Teylers Werelderfgoed Jaarvergadering ICOMOS, 6 juli
College studenten Wetenschapscommunicatie universiteit Leiden, 14 september
College studenten Werelderfgoed, Erasmus Universiteit Rotterdam, 19 december

B.C. Sliggers
Lid Gemeentelijk Adviesorgaan K10R (Kunst in openbare ruimte), Haarlem
Adviseur Tattoo Museum Amsterdam, Henk Schiffmacher
Ontvangst Wikipedia-auteurs en inleiding over de geschiedenis van paleontologie en mineralogie in het depot van het museum, Haarlem, 21 januari
Lezing *Teylers Museum tijdens de Verlichting*, Helikon, Heemstede, 13 februari
Lezing *In het spoor van de Beagle*, jaarclub oud-HBS leerlingen, Haarlem, 16 februari
Voordracht *Second Nature*, opening tentoonstelling Guy Tillim, Huis Marseille, Amsterdam, 2 maart

Lezing *The German mineral trade and Teylers Museum on the basis of 18th – century labels*, 7th International Conference on Mineralogy and Museums, Dresden, 29 augustus.
Lezing *Freaks in het circus*, Amsterdamse Museumnacht, Universiteitsbibliotheek Bijzondere Collecties, Amsterdam, 3 november

H.J. Voogd
Lid Raad van Toezicht Patronaat, Haarlem

PUBLICATIES

J. Pelsdonk
‘Hulde! Verering in de gouden eeuw’ *De Beeldenaar* 36 (2012) 29-31
Hulde! Penningkunst in de Gouden Eeuw, Haarlem/Zwolle 2012 (redactie met M. Plomp ‘De geschiedenis op orde. Collectioneurs, netwerken en verzamelingen in de Gouden Eeuw’, pp. 51-78 en ‘Tentoongestelde werken’, pp. 121-135)
‘’s Hertogenbosch 1998: ein riesiger niederländischer Münzfund (verbor-gen um 1305/1306) mit einigen deut-schen Neuigkeiten’ Gerd Dethlefs, Arent Pol und Stefan Wittenbrink (red)
Nummi docent! Münzen – Schätze – Funde. Festschrift für Peter Ilisch zum 65. Geburtstag am 28. April 2012 (Osnabrück 2012) 409-421
‘Loodgrijze luchten en een dode goud-vis. FIDEM in Glasgow’ *De Beeldenaar* 36 (2012) 247-250

M. Plomp
Boekbespreking van A. Stefes, ‘Die Sammlungen der Hamburger Kunsthalle Kupferstichkabinett, Band 3: Niederländische Zeichnungen 1450-1850’ in: *The Burlington Magazine* 154, 2012, pp. 127-128
‘Acht muzen van Jan Snellinck’, in: *Liber Amicorum Dorine van Sasse van Ysselt*, RKD, Den Haag 2012, pp. 37-42
Boekbespreking van J. Bolten, Abraham Bloemaert c. 1565-1651. The drawings, 1-11, in: *Oud Holland* 125 (2012), pp. 215-220
Rafaël en zijn school, Haarlem/Zwolle 2012 (redactie en essay ‘De herkomst van Rafaëls tekeningen in Haarlem en Wenen’, pp. 31-39, en de helft van het catalogusgedeelte). Vertaald als *Raphael and his School*, Haarlem/Zwolle 2012
‘Amoureuze verwickelingen rond een Romeinse villa’, *Kunstschrift* 4 2012, pp. 32-41

M. Scharloo
Teylers in Haarlem. Nomination by the kingdom of The Netherlands for inscription on the UNESCO World Heritage List, Haarlem 2012 (samen met E. van der Spek)
‘Majesteitsschennis in metaal?’ *Hulde! Penningkunst in de Gouden Eeuw*, Haarlem/Zwolle, 2012, pp. 25-39.
‘Leren van je opa’, *Boekman* 92 *Cultuuroverdracht*, 2012, pp. 57-63

Colofon

Samenstelling en redactie

Froukje Budding, Femke Gerritsma,
Michel Hommel, Teylers Museum

Ontwerp

Studio Berry Slok, Amsterdam

Fotografie

Roy Beusker, Koos Breukel (Omslag en
pagina 2, 5, 6, 8, 16-17, 22-23, 24, 35, 36-37,
38-39, 40, 66, 70, 86-87), Bas Czerwinski,
Kees van de Veen, Han Vogel, Martijn
Zegel (Teylers Museum)

Vertaling

Vertaling Inleiding en Missie:
David Alexander
Vertaling Voorwoord: David McKay,
Christy de Back
Vertaling artikel Jessica Durlacher:
Sam Herman

Druk

StyleMathôt

Deze publicatie kwam mede tot stand
dankzij drukkerij StyleMathôt.

© copyright 2013 Teylers Museum

Teylers Museum

Spaarne 16, 2011 CH Haarlem
T 023 516 09 60
F 023 534 20 04
E info@teylersmuseum.nl
www.teylersmuseum.nl

Openingstijden museum

dinsdag t/m zaterdag: 10 – 17 uur
zon- en feestdagen: 12 – 17 uur
Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag
gesloten.

De Natuurwetenschappelijke Biblio-
theek, de studiezaal van de Kunst-
verzamelingen en het Numismatisch
Kabinet zijn op afspraak te bezoeken.

*Wat je hier ziet is de weg naar
het ontstaan van onze kennis van
de wereld en de veelsoortige
toepassingen ervan.*

Jessica Durlacher